

HYVINVOINTIKERTOMUS 2013–2016 JA HYVINVOINTISUUNNITELMA 2017–2020

SISÄLLYSLUETTELO

Saatteeksi - tulevaisuuden hyvinvointia	3
Hyvinvointitiedon tarkastelua	4
VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2013-2016	5
1.1. TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN NOKIAN KAUPUNGISSA 2013-2016	5
1.2. TALOUS JA ELINVOIMA 2013-2016	7
Väestö ja perherakenne	9
Työttömyys	9
1.3. LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET	10
1.4. NUORET JA NUORET AIKUISET	14
Nuorten työttömyys	15
Nuorten päihteiden käyttö ja tupakointi	15
Sosiaaliset suhteet ja koettu terveys	16
Kiusaaminen ja häirintä	17
1.5. TYÖIKÄISET	18
Aikuisväestön sairastavuus ja palveluiden käyttö	19
Aikuisväestön elintavat	22
Päihteiden käyttö ja mielenterveys aikuisväestössä	25
Raskauden keskeytykset	26
1.6. IKÄIHMISET	27
1.7. KAIKKI IKÄRYHMÄT	32
Tietoja terveydenedistämistäktiivisuudesta	32
Turvallisuus ja hyvinvointi	34
Koulumatkaliikunta ja turvallisuus	34
Kulttuuritoiminnasta hyvinvointia	35
Osallisuus ja vaikuttaminen	37
1.8. HYVINVOINTISUUNNITELMA 2017-2020	39
Painopistealue ja kehittämiskohde / kohteet	39

SAATTEEKSI - TULEVAISUUDEN HYVINVOINTIKUNTA

"Kuntalainen, hänen tarpeensa ja hyvinvointinsa on kaiken kunnan tekemisen keskiössä. Yhteisöllinen välittäminen, turvallisuuden tunne ja ihmisten vaikuttamismahdollisuudet korostuvat. Kuntalaisten turvallisuuden tunne muodostuu liikennejärjestelyistä, rikollisuuden ehkäisemisestä, hyvästä ilmanlaadusta sekä elinympäristön puhtaudesta ja rauhallisuudesta. Turvallisuutta luovat myös riittävät ja laadukkaat palvelut, tietoturvalliset sähköiset palvelut, yhteisöllisyys ja turvaverkostot sekä turvallinen työympäristö. Kunta edistää omalta osaltaan kuntalaisten hyvinvointia. Kunta tarjoaa mahdollisuuksia aktiiviseen ja hyvinvoivaan elämään turvallisessa ja viihtyisässä elinympäristössä. Kunnat huolehtivat puhtaasta ja terveellisestä asuinympäristöstä sekä monipuolisista harrastusmahdollisuuksista."

"Hyvinvoinnin edistämisen tehtävä on laaja ja edellyttää poikkihallinnollista yhteistyötä. Kuntalaisten hyvinvointi on yhteydessä koulutukseen, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalveluihin, kaavoitukseen, vesihuoltoon, ympäristön tilaan, liikennejärjestelyihin sekä moniin muihin kunnan hoitamiin tehtäviin. Kunnan kumppaneita hyvinvoinnin edistämiseksi ovat vapaaehtoiset, yhteisöt, järjestöt, yritykset ja seurakunnat. Kunnat tukevat erilaisia yhdistyksiä ja järjestöjä, jotka järjestävät kuntalaisille muun muassa aktiviteetteja ja tapahtumia."

"Kunnan hyvinvointityön ja -tekojen kirkastaminen on tarpeen. Poikkihallinnollisen ja monialaisen yhteistyön lujittaminen, eri ammattiryhmien osaamisen vahvistaminen sekä hyvinvointia edistävän ympäristön luominen ovat seuraavina vuosina työn alla. Kunta koordinoi myös tulevaisuudessa toimia kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi alueellaan. Jatkossa kunta toimii mahdollistajana ja koordinoijana myös muiden toimijoiden hyvinvointitoiminnalle."

Teksti ja kuva lainattu Kuntaliiton sivulta: <https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelu/johtaminen-ja-kehittaminen/hyvinvoinnin-edistaminen> (12.4.2017)

Hyvinvointitiedon tarkastelua

Nokian kaupungin hyvinvointiryhmä on työstänyt laajaa vuosien 2013–2016 terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyöstä, palvelujärjestelmän toimivuudesta ja väestön hyvinvoinnista kertovaa raporttia alkusyksystä 2016 lähtien kokouksissaan. Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen johtoryhmänä toimivan kaupunginjohtajan johtoryhmän hyväksymän linjauksen mukaan sähköiseen kertomuspohjaan on valittu vertailukunniksi Tampereen kaupunkiseudun kunnat. Hyvinvointiryhmä on jakautunut pienryhmiin, jotka ovat kukin työstäneet oman osuutensa kertomukseen, minkä jälkeen hyvinvointikoordinaattori on muokannut ja lisännyt joitakin tekstikokonaisuuksia eri vaiheissa. Talous ja elinvoima kokonaisuudesta ovat vastanneet Jorma Hakola, Lauri Vähätalo ja Marita Leppämäki. Lasten, varhaisnuorten ja lapsiperheiden kokonaisuutta ovat laatineet Erja Kovalainen ja Minna Sillanpää, nuorten ja nuoret aikuisten tekstejä ovat kirjoittaneet Tiina Alakoski ja Kari Lähde, työikäisten osuudesta ovat vastanneet Anne Markkula ja Kirsi Kankainen-Vähätalo ja ikäihmisten hyvinvointia kuvaavaa osuutta ovat laatineet Katja Uitus-Mäntylä ja Tuomas Erkkilä. Johdannon ja kaikkia ikäryhmiä koskevat osuudet ovat Satu Kankosen ja Tetti Tuhkion käsialaa.

Nyt käsillä oleva yhteenveto on laajempi tiivistelmä sähköisestä kertomuksesta ja sen perusteella tehdyistä keskeisistä havainnoista. Tiivistelmän lopussa on myös vuosiksi 2017–2020 laadittu hyvinvointisuunnitelma, mistä on tehty päättäjien, kunnan työntekijöiden ja kuntalaisten käyttöön myös helppolukuinen esite. Varsinaisessa sähköisessä työvälineessä olevaan kertomukseen ja nyt käsillä olevaan laajaan yhteenvetoon on sisällytetty myös muita kuin sähköisessä hyvinvointikertomuksessa olevia osoittimia, kun on ollut tarpeen kuvata terveys- ja hyvinvointi-ilmiötä laajemmin.

Indikaattoreiden tarkastelussa on keskitytty niihin osoittimiin, jotka joko poikkeavat vertailukuntien kehityksestä tai tietojen osalta on nähtävissä merkkeille pantava muutos. Varsinainen sähköinen kertomus pitää sisällään laajemman joukon osoittimia, joita ei kuitenkaan kaikkia ole erikseen analysoitu, vaan hyvinvointiryhmän asiantuntija jäsenet ovat keskittyneet kunkin ikäryhmän osalta keskeisimmiksi katsomiinsa tietoihin. Myös saatavilla olevien tietojen ja osoittimien ajantasaisuus on vaikuttanut tiivistelmän tekstien sisältöön. Koska esimerkiksi vuoden 2015 kansallinen ja varhaisnuorten hyvinvoinnin näkökulmasta katsoen merkittävä tietolähde kouluterveyskysely, epäonnistui sähköisen tiedonkeruujärjestelmän kapasiteettiongelmissa johtuen, on kouluterveyskyselyn tuloksia analysoitu tässä raportissa vähän. Tuoreimmat kouluterveyskyselyn tiedot ovat vuodelta 2013 ja ne on raportoitu keskeisimmältä osin valtuuston hyväksymissä vuosittaisissa hyvinvointitilinpäätöksissä, jotka ovat luettavissa Nokian kaupungin verkkosivuilla vuosien 2013–2015 osalta.

Hyvinvointikertomuksessa tehtyjen johtopäätösten vaatimat kehittämistoimenpiteet on koottu hyvinvointisuunnitelmataulukkoon. Jotta laadittu hyvinvointisuunnitelma jalkautuu kunnan toiminnaksi ja kuntalaisten hyvinvointia edistäviksi toimenpiteiksi, tulisi suunnitelma viedä osaksi kunnan strategista ja vuosittaista suunnittelua ja arviointia. Hyvinvointisuunnitelma sisältää ehdotukset toimenpiteistä, vastuutahoista, resursseista ja mittareista. Hyvinvointisuunnitelman toteutumista seuraa vuosina 2017–2020 hyvinvointiryhmä, joka laatii yhteistyössä kaupungin johtoryhmän ja kunnan muiden asiantuntijoiden ja yhteistyötahojen kanssa vuosittain hyvinvointitilinpäätöksen vuosikellon mukaisesti.

Nokialla 10.4.2017

Hyvinvointiryhmä

VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2013–2016

1.1 TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN NOKIAN KAUPUNGISSA 2013–2016

Nokian kaupunkiin perustettiin hyvinvointiryhmä vuoden 2012 keväällä ja se laati kaupungin [ensimmäisen laajan hyvinvointikertomuksen](#) ja suunnitelman valtuustokaudelle 2013–2016.

Väestön hyvinvoinnin ja palvelujärjestelmän kehittämiskohteiksi valtuustokaudelle 2013–2016 valittiin:

- 1) Monialaisen yhteistyön ja poikkitoiminnallisuuden kehittäminen koko organisaatiossa;
- 2) Ennaltaehkäisevien palvelutoimintojen kokonaisvaltainen kehittäminen erityisesti lasten ja nuorten palveluiden osalta;
- 3) Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon hoitoketjujen painopisteen kehittäminen;
- 4) Terveystietojärjestelmien aiempaa tehokkaampi hoito sekä
- 5) Kuntajohdon terveydenedistämisen aktiivisuuden kehittäminen.

Nokian kaupungin valtuusto hyväksyi 9.12.2013 valtuustokaudelle 2013–2016 hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyön seurannassa käytettävät mittarit. Valittujen osoittimien avulla on seurattu väestön hyvinvoinnin kehitystä vuosittain (2013–2015) kaupungin tilinpäätöksen yhteydessä julkaistavassa [hyvinvointitilinpäätöksessä](#). Vuoden 2016 osalta erillistä vuosittaista raporttia ei ole laadittu, vaan tarkastelu sisällytetään vuoden 2017 aikana valmistuvaan laajaan hyvinvointikertomukseen. Valtuuston hyväksymien valtuustokauden hyvinvointiosoittimien lisäksi vuosittaisiin kertomuksiin on lisätty muita paikallisesta hyvinvoinnista kertovia mittareita, kuten poliisitilastoja ja seudullisten kyselyjen tuloksia. Vuosittaisiin kertomuksiin on kulloinkin saatavissa olevien tietojen mukaan valittu käsittelypainopisteitä: vuonna 2013 käsiteltiin laajemmin tuoreen kouluterveyskyselyn tuloksia, 2014 painopisteinä olivat nuorten ja ikääntyvien hyvinvointiin vaikuttavat tekijät ja vuonna 2015 työikäisten hyvinvointi ja ATH-kyselyn tulokset.

Hyvinvoinnin edistäminen on ollut vuonna 2013 valmistuneen Nokian kaupungin onnistumissuunnitelman eli kaupunkistrategian, Hyvinvoiva Nokia 2016, päätavoite ja poikkileikkaava teema. Onnistuminen hyvinvointityössä on edellyttänyt paitsi koko kaupungin tasoisesti asetettuja tavoitteita ja toimivia hyvinvointirakenteita, myös eri toimijoiden sitoutumista yhteisesti asetettuihin tavoitteisiin ja tavoitteiden mukaisia päätöksiä ja toimintaa. Vuonna 2012 perustetun hyvinvointiryhmän toiminta vakiintui toimikaudella 2013 ja sen kokoonpanoa vahvistettiin vastaamaan monialaisen yhteistyön vaatimuksia. Vuoden 2014 aikana hyvinvointiryhmä toteutti niin sanotun hyvinvointirakenneuudistuksen ja vuoden 2015 alussa toimintansa aloitti uusi monialainen hyvinvointirakenne, joka perustui hyvinvointiryhmän alaisuudessa vuoden 2016 loppuun saakka toimineisiin teematyöryhmiin. Rakenteen toimivuus ja ryhmien tarve jatkokaudelle arvioidaan 2017 keväällä ja uusien hyvinvointiryhmien toimikausi alkaa kesäkuussa.

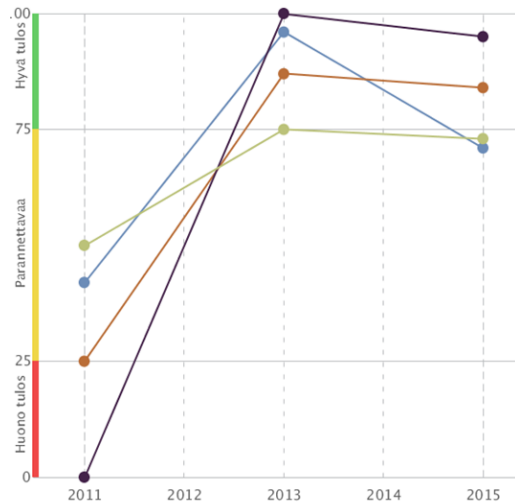

Hyvinvointiryhmälle on Nokialla määritelty tehtävät:

- 1) Valmistella hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen asiat omalta osaltaan kaupungin johtoryhmälle (toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmänä);
- 2) Valmistella hyvinvointikertomus yhdessä johtoryhmän kanssa;
- 3) Kehittää ja koordinoida omalta osaltaan toimialojen kanssa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen hyviä käytäntöjä;
- 4) Tuottaa tietoa väestön terveydestä ja hyvinvoinnista sekä palvelujärjestelmän toimivuudesta;
- 5) Koordinoida kaupungin sisäisten hyvinvoinnin teematyöryhmien työtä.

Valtuustokauden 2013–2016 alussa asetettujen kehittämiskohteiden osalta voidaan todeta, että ensimmäiseksi tavoitteeksi asetetun monialaisen yhteistyön kehittämisessä sekä poikki-toiminnallisuuden osalta on Nokian kaupungin palveluorganisaatiossa otettu merkittäviä askelia valtuustokauden aikana. Monialainen yhteistyö on vakiintunut toimintakäytännöksi, jota osaltaan vuoden 2016 alussa aloittanut uudistunut palveluorganisaatio on edistänyt. Vuonna 2013 asetetun toisen tavoitteen osalta voidaan todeta, että Nokialla on viime vuosina panostettu ennalta-ehkäiseviin palveluihin, kasvatus- ja perheneuvonnan palveluiden peittävyys on parantunut ja vuodesta 2013 lähtien Nokialla on ollut tarjolla kotipalvelua lapsiperheille. Nuorten palvelut ovat kehittyneet, kun Nokialla on panostettu erityisnuorisotyöhön, etsivään nuorisotyöhön ja AAPO-hankkeen kautta sosiaaliohjaukseen. Yhdessä onnistuneen nivelvaihteen kanssa nuorten koulutustilannetta on saatu parannettua. Kolmannen kehityskohteen mukaisesti terveydenhuollon painopistettä on saatu siirrettyä erikoissairaanhoidosta perusterveydenhuoltoon työnjakoa ja hoidon porrastusta kehittämällä. Erikoissairaanhoidon poliklinikkatoimintaa on laajennettu, mutta erikoissairaanhoidon vuodeosastosta on luovuttu ja leikkaustoiminta lakkautettu tarkastelujakson aikana. Terveyden riskitekijöitä on hoidettu aiempaa tehokkaammin muun muassa rakentamalla liikuntapolku yhteistyössä perusterveydenhuollon ja liikuntapalveluiden kanssa. Nokialla on ollut muutaman vuoden ajan mahdollista päästä sähköisellä lääkärin tai hoitajan kirjoittamalla läheteellä liikunta- ja elintapaneuvontaan. Nokialle on lisäksi laadittu paikallinen ravitsemussuunnitelma. Vuodesta 2014 alkaen on terveys ja hyvinvointi ollut keskeisesti mukana asukkaille suunnatussa Hyvä Asukas -tiedotteessa. Vuoden 2015 aikana julkaistiin tiedotteen yhteydessä myös erillisiä liitteitä ravitsemuksesta, liikunnasta ja terveiden elämäntapojen edistämistä.

Kuntajohdon terveydenedistämisasiivisuutta voidaan arvioida TEAviisarin eli terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämän terveyden edistämisen vertailutietokannan avulla. Tulokset kuvaavat kunnan toimintaa terveyden edistämisessä ja tulosten kautta kunta saa tietoa siitä, mitkä ovat sen toiminnan vahvuudet ja kehittämistarpeet. Nokian kaupungin kuntajohdon terveydenedistämisasiivisuuden kehittyminen vuosien 2011–2015 aikana on nähtävissä kuvassa yksi.

Kuva 1: Kuntajohdon terveydenedistamisaktiivisuus

Lähde: TEAvisari, THL.

Nokian kaupungin kuntajohdon tulokset ovat koonneet merkittävästi vuosien 2011–2013 välillä, mutta vuosien 2013–2015 välillä on tapahtunut hienoista laskua. Edelleen Nokia on kuitenkin maan keskimäärätuloksen yläpuolella, kun kokonaispistemäärä on 81 ja koko maassa 74. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää kuntajohdon sitoutumiseen (sininen kuvaaja). Tulosta voidaan parantaa ottamalla terveyserojen kaventaminen valtuustotasoisiksi tavoitteeksi ja kirjaamalla eri väestöryhmiä koskevat ikäryhmittäiset terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet vuosisuunnitelmatalon sekä tarkastelemalla niiden suhdetta kaupunkistrategiaan ja kansallisiin hyvinvointiohjelmiin. Myös osallisuuden (harmaita kuvaaja) edistämässä on Nokialla edelleen kehittämistä. Kuntalaisilla ei ole ollut vuoden 2015 tiedonkeruun perusteella mahdollisuutta osallistua talouden ja toiminnan suunnitteluun tai päätösten valmisteluun esimerkiksi kunnan verkkopalvelua hyödyntäen. Nokialla tulisi myös jatkossa panostaa yhä enemmän asiakasraateihin ja hyödyntää kokemus- ja kehittäjäasiakkaita palvelutuotannon kehitystyössä.

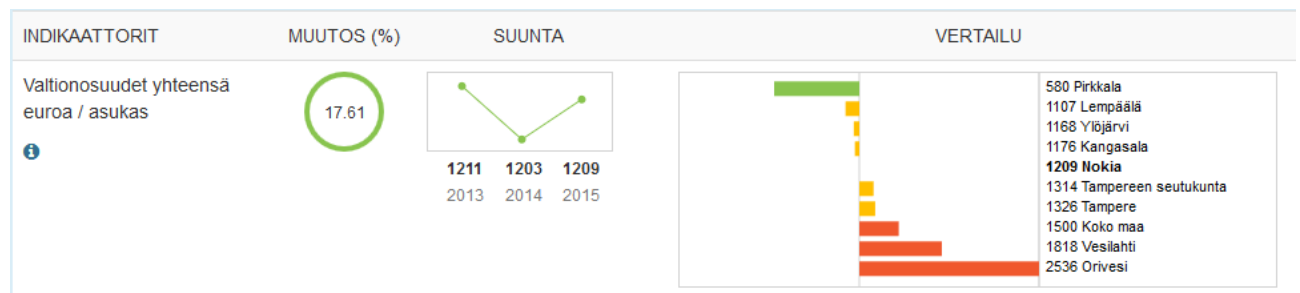
1.2 TALOUS JA ELINVOIMA 2013–2016

Nokian kaupungissa on toteutettu talouden tasapainotusohjelmaa vuodesta 2009 lähtien. Ohjelma on keskittynyt menojen maltillisuuteen siten, että käyttötalousmenojen kasvu vastaisi verojen kasvua. Investoinnit on pyritty rahoittamaan ilman velkamäärän kasvua. Kaupungin kokonaistulosten kasvu on kuitenkin jäänyt käyttötalousmenojen kasvua pienemmäksi ja toimintatuotot ovat vaihdelleet etenkin maanmyyntitulojen ja maankäytön sopimuskorvausten vaihtelun takia. Vuonna 2012 kaupungin vuosikate ylsi 15 miljoonaan euroon, mutta Häpesuon alueen puhdistamisesta tehty 12,1 miljoonan euron varaus johti alijäämäläiseen tulokseen. Vuonna 2013 kaupungin vuosikate oli lähes 18 miljoonaa euroa. Ylijäämää paransi vuonna 2013 kertaluontoinen 2,9 miljoonan euron satunnainen tuotto koulutuskuntayhtymän purkautumisesta. Vuonna 2014 vuosikate oli 259 € /asukasta ja vuonna 2015 241 € /asukasta kohden.

Kaupungin toimintamenot kasvoivat 2010-luvun ensimmäisellä viisivuotisjaksolla lähes 40 miljoonaa, kun samaan aikaan verotulojen ja valtionosuuksien kasvu on ollut noin 27 miljoonaa euroa. Vuonna 2014 verotuloja kertyi 3 743 €/ asukasta ja vuonna 2015 3 757 €/ asukasta kohden. Vaatimattomaan kehitykseen on vaikuttanut taloudellinen tilanne, Nokian väestörakenteen vanheneminen ja työttömyyden, erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden kasvu. Nokian kaupungilla oli lainaa vuonna 2014 1 398 €/ asukasta ja vuonna 2015 1 994 €/asukasta kohden. Kaupungin velkaantuminen lähti kasvuun vuonna 2015, mikä johtui suureksi osaksi Häpesuon kaatopaikan puhdistamiskustannuksista ja lisäksi investoinnit ovat ylittäneet poistot vuositasolla 30–50 prosentilla. Tulorahoitus ei ole näin ollen riittänyt investointeihin. Kuviossa kaksi on esitetty kuntien valtionosuuksien kehityssuunta 2013–2015.

Kuva 2: Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

Lähde: Sähköinen hyvinvointikertomus, Kuntaliitto.

Kuvan tulkinta:

Muutos (%) -sarakeessa oleva luku ilmaisee indikaattorin arvon muutosta viiden viimeisen vuoden takaiseen arvoon verrattuna.

Suunta-sarakeessa oleva kuvaaja havainnollistaa viimeisiä saatavissa olevia indikaattoriarvoja sekä niiden kehitystä. **Vihreä kuvaaja** = muutos myönteinen asia.

Vertailu-sarakeessa näkyvät oma kunta sekä vertailuun valitut kunnat ja alueet. Vertailun suunnaksi on valittu kunta suhteessa vertailukuntiin ja alueisiin ja vertailupalkkien värit kertovat oman kunnan tilanteesta suhteessa vertailukuntiin seuraavasti:

- ✓ **Vihreä palkki** = oman kunnan tilanne on vähintään 10 prosenttia parempi kuin vertailukunnassa tai alueella
- ✓ **Punainen palkki** = oman kunnan tilanne on vähintään 10 prosenttia huonompi kuin vertailukunnassa tai alueella
- ✓ **Keltainen palkki** = oman kunnan tilanne ei ole huonompi eikä parempi kuin vertailukunnassa tai alueella (ero alle 10 prosenttia)

Kokonaisuutena Nokian kaupungin taloudellinen liikkumavara on tarkastelujaksolla kaventunut. Verorahoituksen (valtionosuudet ja verotulot) kasvu on taittunut vaikkakin suunta on edelleen positiivinen. Vuosikatteen heikkeneminen heijastuu siihen, että investointeja ei voida rahoittaa tulorahoituksella vaan on jouduttu turvautumaan enenevässä määrin lainarahoitukseen. Lisäksi

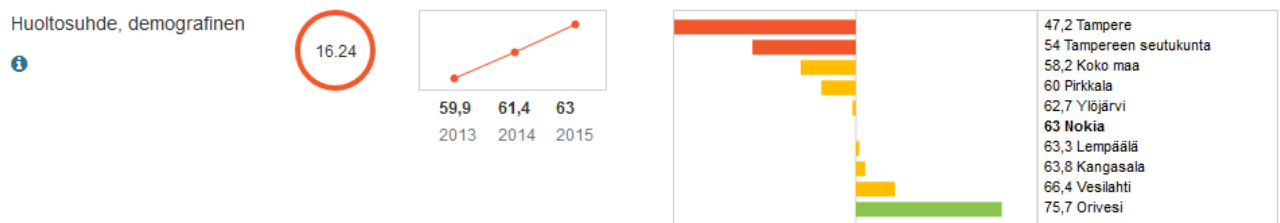
lainakannan suurta kasvua selittää Häpesuon kaatopaikan puhdistuksesta aiheutuneet yli kahdenkymmenen miljoonan euron kulut. Nokian kaupungin suhteellinen velkaantuminen on muuttunut kasvavaan suuntaan tarkastelujakson lopulla, mutta on kuitenkin edelleen Tampereen seutukunnan alhaisinta tasoa.

Väestö ja perherakenne

Nokian kaupungin väkiluku oli vuoden 2015 lopussa 33 162. Ennen 2010-lukua Nokian kaupunki tavoitteli voimakasta kasvua, mutta sen jälkeen tavoitteenasettelu on muuttunut ja väestönkasvu tasaantunut. Vuonna 2014 kasvu oli vähäistä - alhaisimmalla tasolla yli kymmeneen vuoteen. Vuosi 2015 näyttäyty poikkeuksellisen kasvun vuotena edeltäviin vuosiin verrattuna, kun kunnan väkiluku kasvoi taas useammalla sadalla hengellä. Nokian väestönkasvu on ollut tarkastelujaksolla muuttovoiton seurausta, syntyvyys eli luonnollinen väestönkasvu on sen sijaan Nokialla ollut vähäisempi tekijä kuin kaupunkiseudun muissa kehyskunnissa. Syntyvyys on Nokialla vähentynyt huomattavasti vuosina 2014 ja 2015 aikaisempiin vuosiin verrattuna. Vuonna 2015 luonnollinen väestönkasvu oli alemmalla tasolla kuin kertaakaan viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Suomen väestössä olevien 20–64 -vuotiaiden määrä väheni vuonna 2014 viidentenä peräkkäisenä vuotena. Vuoteen 2005 saakka työikäisten lukumäärä kasvoi yhtäjaksoisesti. Nokialla eri-ikäisen väestön suhde noudattaa maan yleistä kehityssuuntaa: väestö ikääntyy. Väestön ikärakenteeseen perustuvan huoltosuhde indikaattorin mukaan Nokialla oli 59,9 elätettävää sataa työikäistä vuonna 2013, kun vastaava lukema vuonna 2015 oli 63.

Kuva 3: Huoltosuhde

Lähde: Sähköinen hyvinvointikertomus, Kuntaliitto.

Nokialla huoltosuhdearvo on maan keskimäärää korkeampi lapsivoittoisuuden vuoksi. Lapsiperheiden osuus on Nokialla pysynyt tarkastelujaksolla 45 prosentin tasolla. Lapsiperheiden korkea osuus vaikuttaa etenkin sivistyspalveluiden kysyntään. Yksinhuoltajaperheiden osuus pysyi Nokialla vuoteen 2013 saakka 16 prosentin tasolla, mutta on ollut hienoisessa nousussa parin viime vuoden ajan. Myös yhden hengen asuntokunnat ovat lisääntyneet. Yksinasumiseen saattaa liittyä hyvinvoinnin näkökulmasta riskejä, kuten yksinäisyyttä tai toiminnallista vaikeutta, joka haittaa selviytymistä.

Työttömyys

Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) tilastojen mukaan valtakunnallisesti työttömien työnhakijoiden määrä on kääntynyt - ensimmäistä kertaa 50 kuukauden yhdenjaksoisen nousun jälkeen - laskuun kesäkuussa 2016. Tuoreimpien käytettävissä olevien (TEM) tilastojen mukaan Nokialla työttömien määrä kasvu on vuositasolla hidastumassa. Vuoden 2016 aikana Nokian työttömyysaste on keskimäärin pysynyt viime vuoden tasolla. Vuonna 2015 keskimääräinen työttömyysaste oli

Nokialla 14 % (vuonna 2016 tammi–lokakuu aikana 14,6 %). Avoimien työpaikkojen määrä on Nokialla kasvussa. Avoimia työpaikkoja on Nokialla vuonna 2016 ollut keskimäärin 145 avointa työpaikkaa/kk kun vastaava luku oli vuonna 2015 118 avointa työpaikkaa kuukaudessa.

Koko massa pitkäaikaistyöttömien, erityisesti yli 2 vuotta työttömänä olleiden määrä kasvaa. Työ- ja elinkeinoministeriön ennusteen mukaan mahdollinen muutos pitkäaikatyöttömien määrässä on odotettavissa aikaisintaan vuoden 2017 kesällä. Nokialla pitkäaikaistyöttömien määrä on vuoden 2016 ensimmäisten kuukausien jälkeen kasvanut merkittävästi. Koko maassa rakennetyöttömyys kasvaa edelleen mutta nousuvauhti on hidastumassa. Nokialla vuonna 2016 rakennetyöttömien määrä on kasvanut jonkin verran verrattuna edelliseen vuoteen.

Tuoreimpien käytettävissä olevien tilastojen (TEM) mukaan alle 25 vuotiaiden työttömien määrä on pääsääntöisesti ollut Nokialla laskusuunnassa vuonna 2016 (kausivaihtelu huomioiden). Vuositasolla Nokialla oli (lokakuussa 2016) alle 25 vuotiaita työttömänä lähes saman verran kuin (310) vastaavan aikana vuonna 2015 (309).

Talous ja elinvoima -osuuden onnistumiset (+) ja kehittämiskohteet (-):

- + Vaikka kaupungin velkaantuminen on muuttunut kasvavaan suuntaan tarkastelujaksolla, on se edelleen seutukunnan alhaisinta tasoa.
- Pitkäaikaistyöttömien määrä on tarkastelujaksolla kasvanut.

1.3 LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Lasten, varhaisnuorten ja lapsiperheiden valtakunnallisesti koottua hyvinvointitietoa on niukasti saatavilla. Seurattavista hyvinvointikertomusmittareista on uutta tietoa saatavissa ainoastaan muutamien indikaattorien osalta. Kouluterveyskysely on ollut keskeisin tietopaketti, mutta vuoden 2015 kouluterveyskyselyn tuloksia ei ole käytettävissä nokialaisten yläkoululaisten osalta Terveys- ja hyvinvointilaitoksen (THL) tiedonkeruun epäonnistuttua. Myös THL:n ylläpitämän valtakunnallisen Sotkanet-tilaston viimeisimmät tiedot ovat vuodelta 2014. Tässä arvioinnissa on paikallisen tiedonkeruun lisänä jonkin verran huomioitu vuoden 2016 alkupuolella osana Tampereen kaupunkiseudun "Rajatonta riemua"-nuorisotyön kehittämishanketta toteutettua nuorisokyselyä. Saadun nuorisokyselyn aineiston (N=331) osalta johtopäätösten tekemistä Nokian osalta vaikeuttaa nokialaisten alhainen vastausprosentti (29,61 %). Koko kaupunkiseudun vastausprosentti oli 52,23 %.

Nokialla varhaiskasvatuksen palvelumuotoja ovat päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, kerhoissa ja yksityisillä palvelutuottajilla tuotettavat varhaiskasvatuspalvelut. Kunnallisissa varhaiskasvatuspalveluissa on yhteensä 1867 rakenteellista paikkaa, joihin on sijoitettu 1748 lasta. Yksityisessä palvelutuotannossa rakenteellisia paikkoja on yhteensä 389 ja niihin on sijoitettu 333 lasta. Nokialla kunnallisten varhaiskasvatuspalveluiden piirissä esiopetusikäisistä lapsista on noin 99 %, 3-5-vuotiaista lapsista noin 74 % ja 1-2-vuotiaista lapsista noin 41 %.

Nokialaisten lapsiperheiden sosiaalipalveluiden käyttö on tarkastelujaksolla lisääntynyt. Avohuollon lapsiperheiden sosiaalipalveluiden asiakkuudessa olevien perheiden määrä on noussut 46:lla vuodesta 2014 vuoteen 2015. Lapsiperheiden kotipalvelun piirissä olevien perheiden määrä

on lisääntynyt yhdellätoista vuodesta 2014 vuoteen 2015. Nousua selittävät vuonna 2015 voimaan tullut sosiaalihuoltolaki ja sen mukanaan tuomat muutokset palvelujärjestelmässä. Lapsiperheiden kotipalvelu tuli lakisääteiseksi ja perheiden kynnystä hakea apua madallettiin.

Lastensuojeluilmoitusten määrä on ollut tarkastelujaksolla nousussa. Vuonna 2015 tehtiin 631 eri ilmoitusta, kun vuonna 2014 niitä tehtiin 581. Tehdyistä ilmoituksista 56 kosketta perheväkivaltaa, kun vastaava lukumäärä vuonna 2014 oli 34. Nokian kaupungilla on laadittu monialainen Nokian kaupungin lähisuhdeväkivallan ehkäisyn ja puuttumisen toimintaohjelma, jota tulee edelleen jalkauttaa ja kouluttaa ammattilaisia asian tunnistamisessa ja puheeksi ottamisessa. Perheväkivalta ei esiinny tasaisesti tai satunnaisesti eri perheissä, vaan kuten muukin väkivalta, myös perheväkivallan on havaittu kasautuvan. Tutkimuksissa on myös havaittu voimakas korrelaatio vanhempien väkivallan uhriksi joutumisen ja vanhempien välisen väkivallan välillä. Toisin sanoen, mikäli perheissä käytetään väkivaltaa, se kohdistuu yleensä eri osapuoliin.

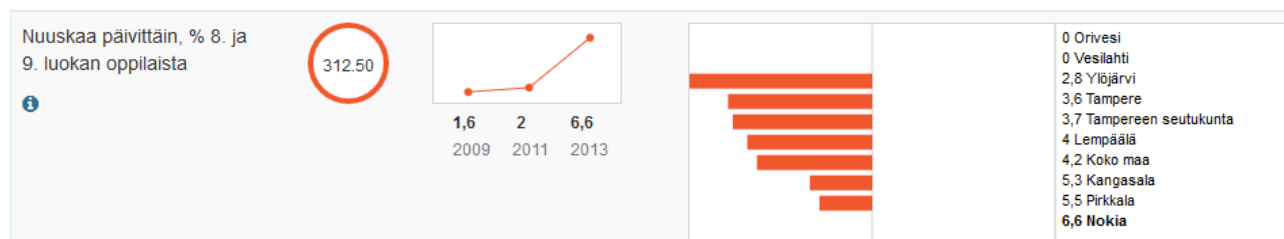
Kuva 4: Poliisin perheväkivaltaan liittyvät kotihälytystehtävät Nokialla

Lähde: Sisä-Suomen poliisilaitos.

Tehdyn nuorisokyselyn mukaan nokialaisten nuorten päihteiden käyttö on kauttaaltaan kaupunkiseutua yleisempää. Myönteistä on se, että kyselyn perusteella nuorten päivittäinen tupakointi olisi Nokialla vähentynyt. Kyselyyn vastanneista 7,9 % (koko kaupunkiseudulla 5,6 %) ilmoitti tupakoivansa päivittäin, kun vuoden 2014 kouluterveyskyselyssä vastaukseksi tuli 14,3 %. Kyselyn perusteella nuuskan käyttö olisi lisääntynyt. Vastanneista nuuskaa päivittäin ilmoitti käyttävänsä 8,2 %, kun edellisessä kouluterveyskyselyssä luku oli 6,6 %. Kaupunkiseudun vastaava luku oli 4,3 prosenttia.

Kuva 5: Nuuskaa päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista 2009–2013

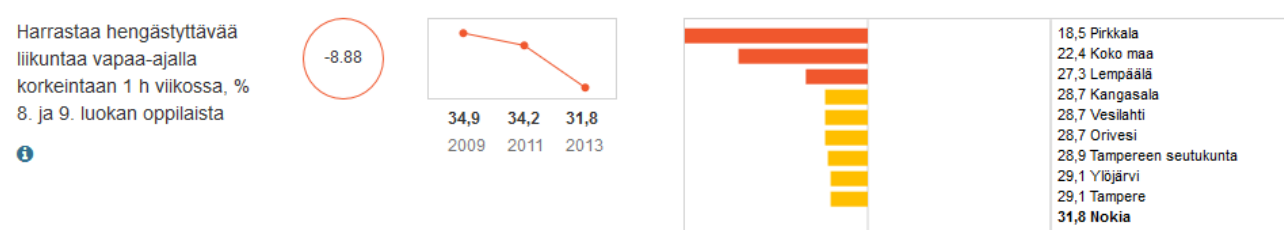

Lähde: Sähköinen hyvinvointikertomus, Kuntaliitto.

Nuorisokyselyssä kannabista päivittäin ilmoitti käyttävänsä 5,1 %. Nuorten kanssa työskentelevät asiantuntijat ovat kertoneet, että nuoret eivät miellä kannabista päihteeksi. Keskusteluissa työntekijällä pitää olla aikaa tarttua päihdeasioihin ja tosiasioihin perustuvaa tietoutta jaettavaksi nuorille. 52,3 % vastanneista ilmoitti olevansa täysin päihdeettömiä, vastaava luku oli koko kaupunkiseudulla noin 60 %. Keskeiseksi kysymykseksi nousee, miten pystyttäisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ehkäisemään nuorten päihdeiden käyttöä. Varhainen puuttuminen tulisi aloittaa jo alakoulussa 5.-6-luokkalaisten kohdalla. Tässä koulut, urheiluseurat ja vanhemmat ovat avainasemassa. Myös ammattilaiset tarvitsevat päihdetietoisuutta ja rohkeutta ottaa asioita puheeksi.

Vuoden 2015 kouluterveyskyselyssä käytetyn sähköisen tiedonkeruujärjestelmän kapasiteettiongelmista johtuen peruskoululaisten nettilomake jouduttiin sulkemaan ja Nokian peruskoulun oppilaiden ja lukion vastauksia ja niistä johdettua tietoa ei ole saatavilla. Uusin ja käytettävissä oleva kouluterveyskysely on siten vuodelta 2013. Kouluterveyskyselyssä on kysytty yli kymmenen vuoden aikavälillä joka kerta liikunnan harrastamiseen liittyvä kysymys. Pitkän tarkastelujakson perusteella vähän liikkuvien osuus on Nokiassa vähentynyt, mutta oli edelleen vuonna 2013 muuhun kaupunkiseutuun verrattuna korkealla tasolla (31,8 % 8. ja 9. luokan oppilaista harrasti hengästyttävää liikuntaa korkeintaan yhden tunnin viikossa).

Kuva 4. Hengästyttävän liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla

Lähde: Sähköinen hyvinvointikertomus, Kuntaliitto.

Nuorten liikkumisesta on saatavilla tietoa myös Tampereen kaupunkiseudun nuorisokyselystä, joka toteutetaan kahden vuoden välein. Viimeisimmät tulokset ovat vuodelta 2016, mutta Nokialla kyselyyn on vastannut vain toinen yläkouluista. Tulosten perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, että kokonaan liikkumattomien tai hyvin vähän liikkuvien määrä olisi Nokialla edelleen laskusuunnassa 7. -9. luokan oppilaiden keskuudessa. Ei olleenaan tai vähemmän kuin tunnin liikkuvia olisi kyselyn perusteella Nokialla 3,3 %. Tulos on sama kuin muulla kaupunkiseudulla, kun kahta vuotta aikaisemmin Nokialla oli kaksi prosenttiyksikköä enemmän liikuntaa harrastamattomia kuin kaupunkiseudulla yleensä. 3-5 tuntia viikossa liikuntaa harrastavia on tulosten mukaan Nokialla jopa enemmän 24,6 % kuin kaupunkiseudulla keskimäärin 23,1 %.

Kuva 5. Nokian perusopetuksen vahvuudet TEAviisarin tiedonkeruun mukaan 2015

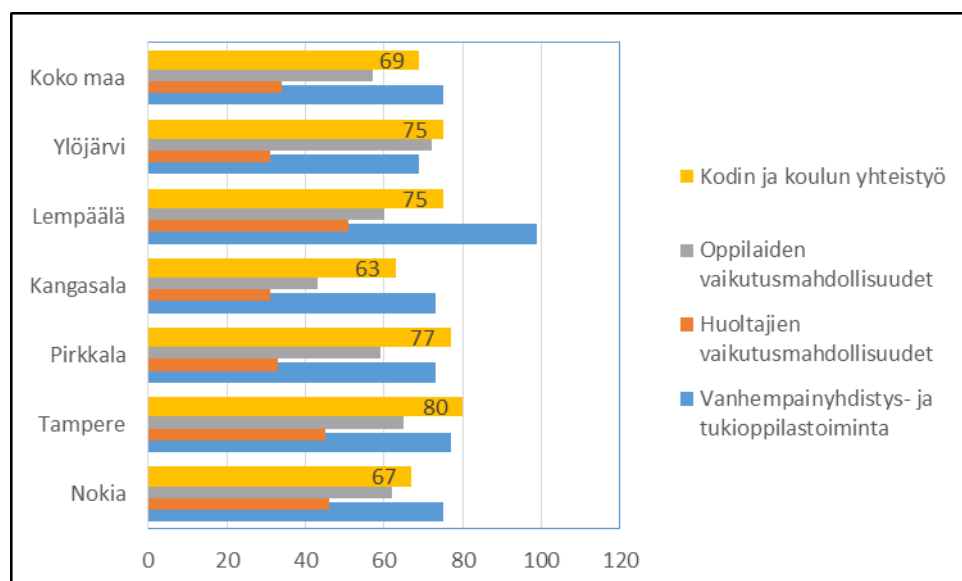
Vahvuudet	Vastaus
Oppilashuoltoryhmän kokoonpano: Vanhempien/huoltajien edustaja	Toteutuu vaihtelevasti
Oppilashuoltosuunnitelmaa ollut laatimassa: Oppilaiden edustaja	Toteutuu vaihtelevasti
Koulupäivän liikuntaa lisäävät toimenpiteet: Pitkät liikuntavälitunnit	Toteutuu hyvin
Oppilashuoltoryhmän kokoonpano: Oppilaiden edustaja	Toteutuu vaihtelevasti
Viimeisin työolotarkastus tiedossa: Kouluruokailun järjestelyt (tilat, ajoitukset, ruuan riittävyys ja laatu ym.)	Vuosittain tai jatkuvasti
Koulupäivän liikuntaa lisäävät toimenpiteet: Oppilaiden koulutus liikunnan vertaisohjaajiksi (välituntiliikuttajat)	Toteutuu hyvin
Koulupäivän liikuntaa lisäävät toimenpiteet: Oppilaiden aktivointi koulumatkaliikuntaan	Kyllä
Huoltajien vaikutusmahdollisuudet: Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy ja sovittelu	Toteutuu vaihtelevasti
Viimeisin työolotarkastus tiedossa: Oppilaiden sosiaalitulat (WC-, pesu- ja lepotilat ym.)	Vuosittain tai jatkuvasti
Oppilashuoltosuunnitelmaa ollut laatimassa: Psykologi	Kyllä

Lähde: TEAviisari, THL.

Hyvinvointi- ja terveydenedistämistyötä kouluissa arvioidaan TEAviisarin avulla kahden vuoden välein. Valtakunnallisesti vuoden 2015 tiedonkeruun perusteella peruskoulujen hyvinvointia ja terveyttä sekä yhteisöllistä toimintakulttuuria edistävä työ on kehittynyt oikeaan suuntaan. Nokian tulos (76) on koko maan (69) keskimäärää parempi ja myönteistä kehitystä on tapahtunut erityisesti sitoutumisen, yhteisten käytäntöjen, muiden ydintoimintojen, osallisuuden ja voimavarojen osalta. Muihin ydintoimintoihin kuuluvat koulupäivän liikuntaa lisäävät toimenpiteet.

Kehityskohteita Nokian perusopetuksessa löytyy kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä. Parantaa pitäisi erityisesti sopimista sähköpostin ja sosiaalisen median käyttötavoista. Huoltajien vaikutusmahdollisuuksia tulisi lisätä myös kouluruokailun järjestämisessä ja ryhmäyttämisen suunnittelussa.

Kuva 6. TEAviisari: osallisuus perusopetuksessa 2015

Lähde: TEAviisari, THL.

Oppilaiden osallisuutta voisi Nokialla lisätä koulun vuosisuunnitelman laadinnassa ja oppilaiden hyvinvointia koskevien yhteenvedojen käsittelyssä. Myös johtamisen pisteet laskivat Nokian perusopetuksessa vuoden 2013 kyselyyn verrattuna. Tämä johtuu erityisesti poissaolotietojen seurannasta, joka laski 40 %. Myös oppilashuoltoryhmien kokoontumiset olivat vastausten perusteella harventuneet.

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet -osuuden onnistumiset (+) ja kehittämiskohteet (-):

- + Matalankynnyksen palvelutuotanto on kehittynyt ja perheiden avun saanti helpottunut.
- Varhaisnuorten päihteiden käyttö (erityisesti kannabis) on lisääntynyt, vaikka tupakointi on vähentynyt.

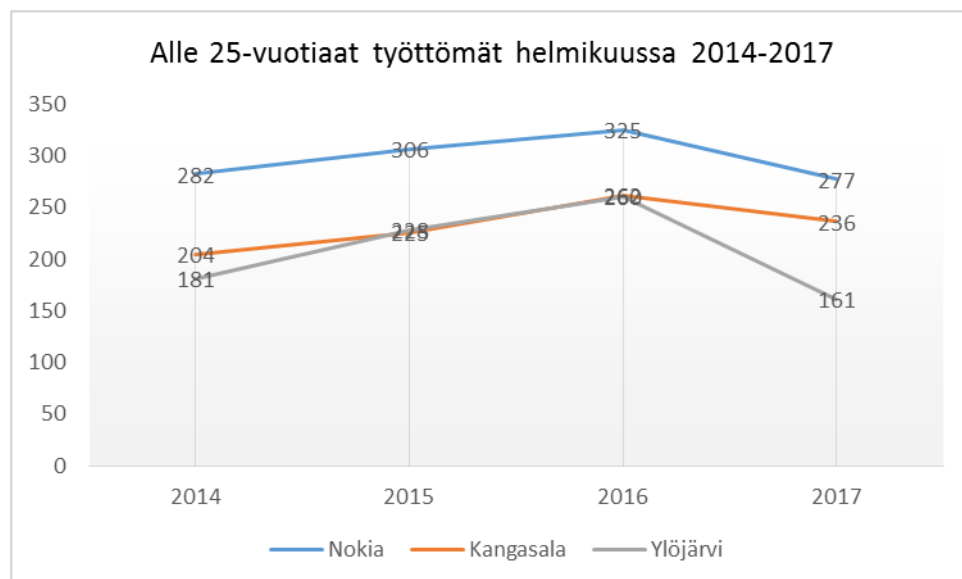
1.4 NUORET JA NUORET AIKUISET

Nuorten ja nuorten aikuisten osalta on saatavilla kertomuksessa käytetyn indikaattoritiedon lisäksi kaksi tuoretta aineistoa. 2015 toteutetun ja osin valtakunnallisesti epäonnistuneen kouluterveyskyselyn osalta tulokset saatiin ammattioppilaitoksen ja Tredun Nokian toimipisteiden osalta. Lisäksi on käytettävissä Nuorisotakuun toteutumisesta kuukausittain saatavat tilastot. Muulta osin indikaattoritiedot ovat samoja kuin edellisvuosina ja niitä on käsitelty vuosittain laadittavissa hyvinvointitilinpäätösraporteissa. Uusien käytettävissä olevien tietojen pohjalta nousee nuorten ja nuorten aikuisten osalta useita huolenaiheita.

Nuorten työllisyys

Nokialla on edelleen erittäin korkea alle 25-vuotiaiden nuorten työttömyys, vaikka se on kääntynyt loppuvuodesta 2016 laskuun. Syyskuussa 2016 työttömänä oli 308 nuorta ja vuoden 2016 keskimääräinen työttömien määrä oli 322, joka on suunnilleen samaa tasoa kuin vuonna 2015. Miesten osuus työttömistä on 65,5 % ja naisten 34,5 %. Nuorten työttömyys näyttäytyy siis enemmän nuorten miesten kuin naisten ongelmana. Tämä näkyy myös erilaisissa nuorille työttömille suunnatuissa kaupungin omissa palveluissa. Prosentuaalisesti työttömien osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta oli 25,4 %, mikä on toiseksi korkein koko Pirkanmaalla. Työttömänä olevista nuorista 213 on takanaan keskiasteen koulutus. Huolestuttavaa onkin se, että koulutus ei näytä takaavan nuorten työllistymistä. Nuorten työttömyys on noussut lähes kaksinkertaiseksi syyskuusta 2012.

Kuva 7. Alle 25-vuotiaat työttömät Nokialla, Kangasalla ja Ylöjärvellä 2014–2017

Lähde: TEM työnvälitystilastojärjestelmä.

Nuorten päihteiden käyttö ja tupakointi

Vuoden 2015 kouluterveyskyselyn tulokset on saatavana vain Tredun Nokian toimipisteiden 1.- 2. vuoden opiskelijoiden osalta. Näistä tuloksista nousee esille nuorten päihteiden käytön yleisyys. Nuorista 18 % ilmoittaa käyttävänsä alkoholia viikoittain ja 44 % olevansa tosi humalassa vähintään kerran kuussa. Tyttöjen humalahakuinen juominen on kyselyn mukaan huomattavasti poikia yleisempää. Laittomia huumeita ainakin kerran ilmoittaa kokeilleensa 32 % nuorista ja tässäkin tyttöjen osuus on huomattavasti korkeampi kuin poikien. Täysin raittiita ilmoittaa olevansa 15 % nuorista, kun maan keskiarvo ammatillisissa opistoissa opiskelevien osalta on noin 23 %. Päihteiden käyttö näyttäisi siis olevan Nokialla yleisempää kuin muualla maassa. Nuorten päihteiden käytön lisääntyminen näkyy myös päihteiden vuoksi sairaala- ja päihdehuoltolaitosten hoidossa olleiden nuorten määrän kasvuna.

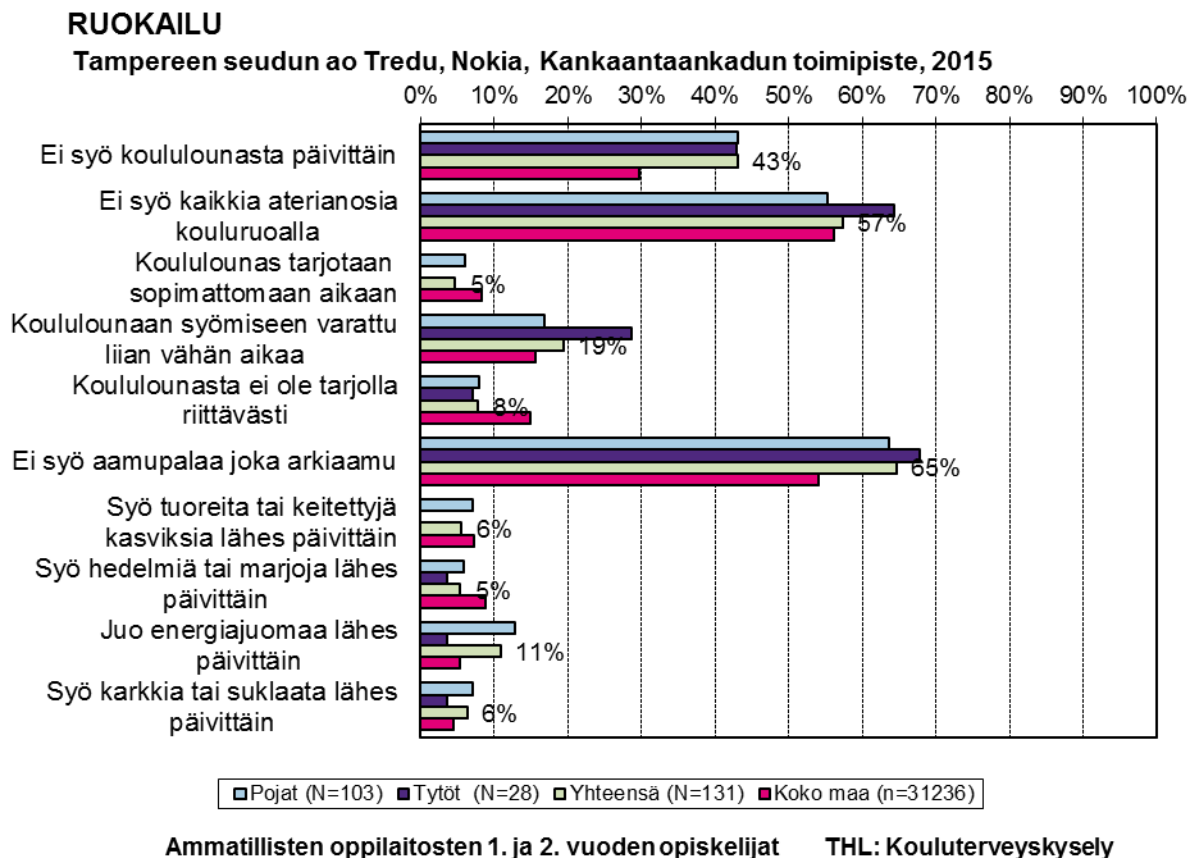
Tupakointi on edelleen yleistä ammattioppilaitoksen opiskelijoiden keskuudessa. 47 % opiskelijoista ilmoitti tupakoivansa päivittäin (tytöt lähes 55 %) ja nuuskaa ilmoitti käyttävänsä päivittäin 13 % opiskelijoista (poikien osuus tässä korkeampi noin 18 %). Koko maan osalta päivittäin tupakoivien määrä oli noin 30 % ja nuuskaa päivittäin käyttävien osuus 8 %.

Sosiaaliset suhteet ja koettu terveys

Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan 16 % nokialaisista nuorista kokee vaikeuksia tulla toimeen opiskelukavereiden kanssa ja 20 prosentilla oli vaikeuksia toimia ryhmässä. Lisäksi 5 % kokee ongelmia tulla toimeen opettajien kanssa. Perheen sisällä koettiin ongelmaksi keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa. Vastaajista 70 prosentin mukaan perheet eivät syöneet yhteistä päivittäistä ateriaa. Ja 7 % nuorista ilmoitti, että heillä ei ole yhtään läheistä ystävää. Lähipiirin alkoholin käytöstä aiheutuneita ongelmia koki vastaajista 13 prosenttia.

Ammattioppilaitoksen opiskelijoista 16 % kokee kyselyn mukaan terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi. Tytöistä yli 40 % kokee päivittäin vähintään kaksi oiretta ja väsymystä heistä kokee päivittäin noin 25 prosenttia. Tyttöjen koettu terveys näyttääkin olevan kaikilla kyselyn osa-alueilla huomattavasti poikia huonompi. Ahdistuneisuuden kokemusten osalta nokialaiset nuoret näyttävät kuitenkin voivan koko maan keskiarvoa paremmin. Ylipaino näyttäytyy kyselyn mukaan merkittävänä terveysongelmana. Neljännes nuorista kokee olevansa ylipainoisia. Myös ruokailu ja ravitsemustottumuksissa on ammattioppilaitoksen opiskelijoiden keskuudessa selvästi parantamisen varaa. Huolestuttavan vertailusta kansallisiin tuloksiin tekee se, että Nokialla on tunnetusti aikuisväestön ja erityisesti miesten ruokailutottumuksissa paljon kehitettävää. Nuorten osalta trendi näyttää olevan samankaltainen. Paikallisella tasolla tulisi miettiä laaja-alaisesti miten lasten ja nuorten ruokailu- ja ravitsemustottumuksiin voidaan vaikuttaa siten, että tulevaisuudessa nokialaiset syövät terveellisemmin ja voivat paremmin.

Kuva 8. Ruokailu ammattioppilaitoksen opiskelijoiden keskuudessa

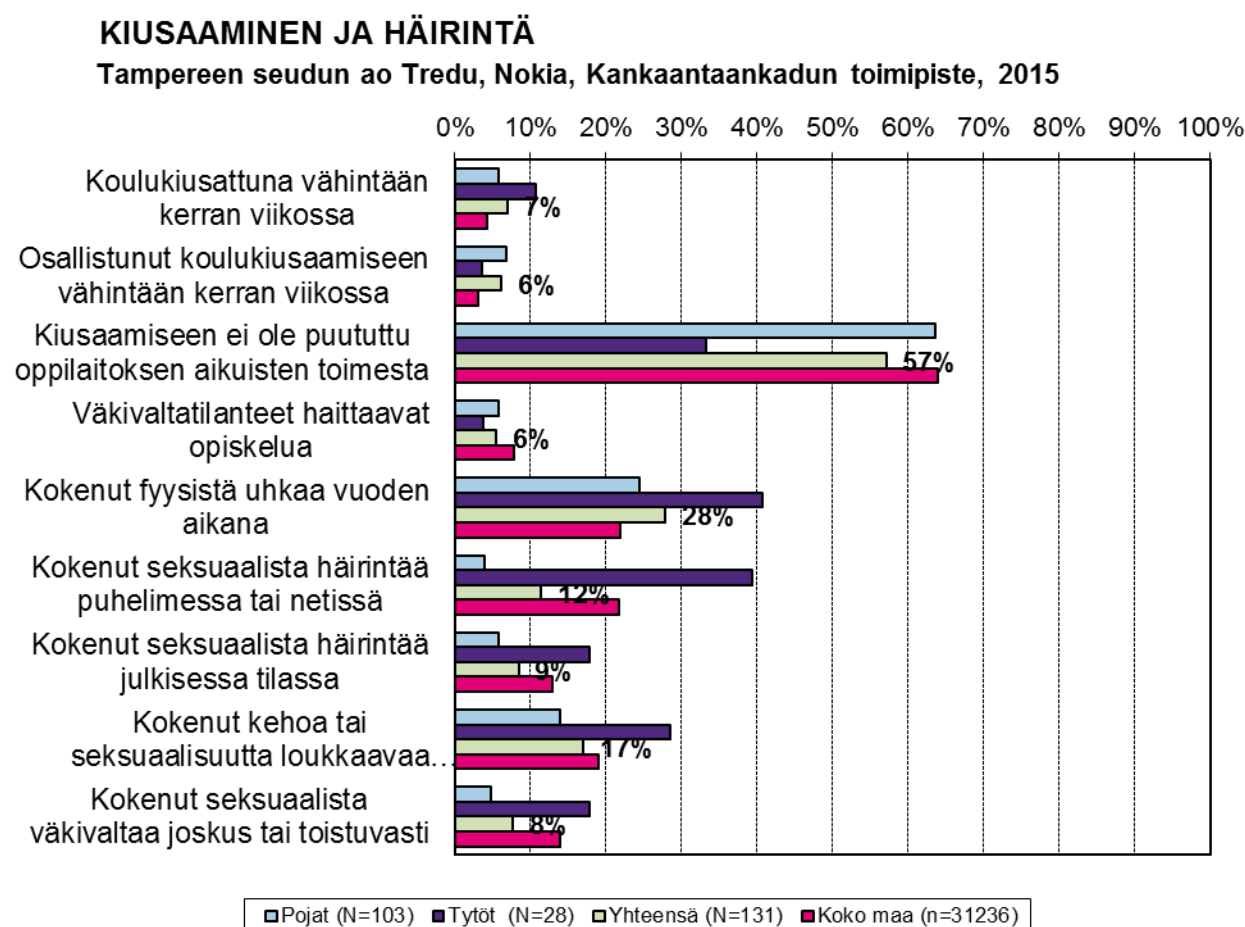

Lähde: Kouluterveyskysely 2015, THL.

Kiusaaminen ja häirintä

Kyselyn perusteella ammatillisessa oppilaitoksessa esiintyy merkittäviä ongelmia kiusaamisen ja häirinnän osalta. Seitsemän prosenttia kyselyyn vastaajista ilmoitti tulleen kiusatuksi vähintään kerran viikossa. Tytöistä kiusaamista ilmoitti kokeneensa 11 %. Kiusaamiseen ilmoitti osallistuneensa vähintään kerran viikossa kuusi prosenttia vastaajista. 57 % opiskelijoista koki, että oppilaitoksen aikuiset eivät puuttuneet kiusaamiseen. Opiskelijoista 28 % oli kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana ja tässäkin tyttöjen osuus oli huomattavasti poikia korkeampi eli yli 40 %. Seksuaalista häirintää puhelimessa tai netissä ilmoitti kokeneensa lähes 40 % tytöistä ja pojista 4 %. Julkisessa tilassa seksuaalista häirintää ilmoitti kokeneensa tytöistä lähes 20 % ja pojista reilut 5 %. Seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti oli kokenut tytöistä noin 18 % ja pojista viitisen prosenttia.

Kuva 9. Kiusaaminen ja häirintä ammattioppilaitoksen opiskelijoiden kokemuksena

Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat THL: Kouluterveyskysely

Nuoret ja nuoret aikuiset -osuuden onnistumiset (+) ja kehittämiskohteet (-):

- + Perusopetuksesta ulos tulevat nuoret saavat Nokialla poikkeuksetta jatkoapaikan.
- Nuorten elämänhallinta näyttöytyy heikkona erityisesti ammattioppilaitoksen opiskelijoiden keskuudessa. Päihteiden käyttöön ja häirintään liittyviin kysymyksiin tulee jatkossa puuttua entistä voimakkaammin ja antaa eväitä terveiden elämäntapojen omaksumiseksi.

1.5 TYÖIKÄISET

Väestön terveydentilaan vaikuttavat monet tekijät, kuten väestön koulutustaso, elintavat, työllisyystilanne ja terveydenhuollon toimenpiteet. Aikuisväestön terveyttä ja hyvinvointia on Nokialla ollut mahdollista seurata hyvinvointitilinpäätöksessä sairastuvuusindeksin, lääkkeiden erityiskorvausoikeuden ja työkyvyttömyyden kautta. Vuoden 2015 osalta on ensimmäistä kertaa käytössä kansallinen ATH-tutkimus, jonka avulla on kerätty väestöryhmittäistä seurantatietoa niistä

keskeisistä ilmiöistä, joista ei saada tietoa aiemmin käytössä olleista rekistereistä. Näitä ovat esimerkiksi asukkaiden elintavat ja kokemukset.

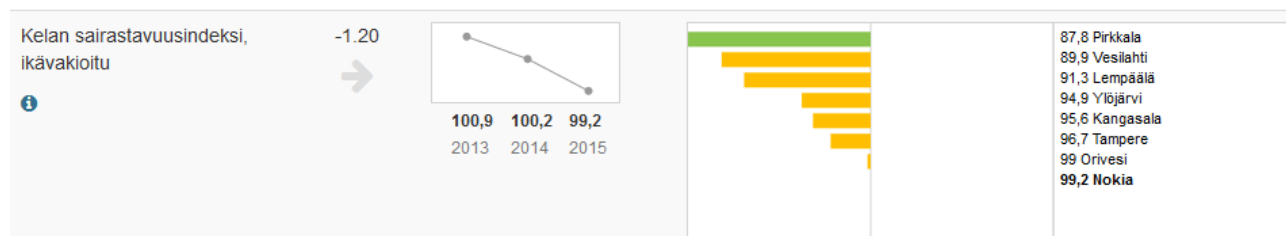
Nokialla työikäisten kohdalla näkyy edelleen teollisuuspaikkakunnan tausta ja siitä seuraavat elintavat eli runsaampi tupakointi, ylipaino ja huonommat ravintotottumukset. Näistä seuraa runsaampi sairastuvuus ja myös runsaampi julkisten palveluiden käyttö. Kehyskuntiin kokonaisuutta vertailtaessa täytyy huomioida osalla kuntia oleva selvästi nuorempi väestöpohja sekä erilainen sosioekonominen tausta.

Aikuisväestön sairastavuus ja palveluiden käyttö

Valtakunnallisesti väestön terveydentilaa kuvaavana mittarina käytetään PYLL-indeksiä, joka ilmaisee ennen 80 ikävuotta tapahtuneiden kuolemien takia menetettyjen elinvuosien lukumäärää väestössä 100 000 asukasta kohti. PYLL-indeksillä tarkasteltuna Nokian väestössä on viimeisen tarkastelujakson (2012–2013) aikana tapahtunut käänne parempaan suuntaan eli menetettyjen elinvuosien lukumäärä on selvästi vähentynyt aikaisempaan verrattuna. Vähennys on jyrkempi kuin Pirkanmaalla ja koko maassa keskimäärin, mutta Nokian PYLL-indeksi on siitä huolimatta korkeampi kuin muualla Pirkanmaalla ja maassa keskimäärin. Positiivisena muutoksena nähdään erityisesti miesten PYLL-indeksin jyrkkä lasku 2012–2013, mikä selittää myös kokonaisindeksin muutosta hyvään suuntaan.

Sairastavuusindeksi ilmaisee jokaiselle Suomen kunnalle lasketun indeksin avulla miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan väestön keskiarvoon (= 100). Nokialla sairastavuusindeksi on ollut laskeva vuodesta 2012 alkaen. Vuonna 2015 indeksi (99,2) on laskenut kymmenen vuoden tauon jälkeen alle maan keskimääräisen sairastavuusindeksin.

Kuva 10. Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu

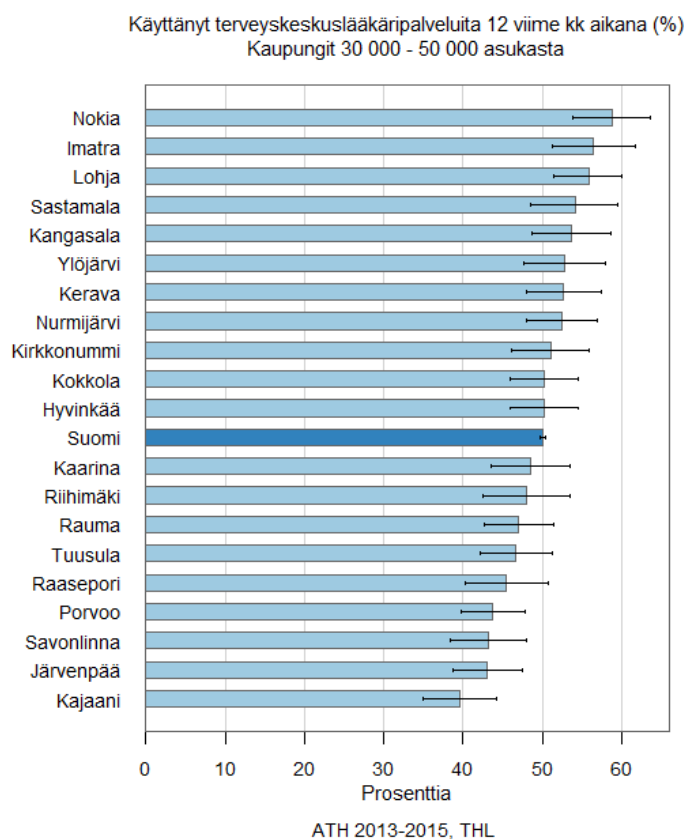
Lähde: Sähköinen hyvinvointikertomus, Kuntaliitto.

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntejä / 1000 asukas on ympäristökuntiin vertailtaessa Nokialla eniten. Sen sijaan erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit / 1000 asukas vertailutaulukossa Nokian luku on toiseksi pienin. Kuntien kesken saattaa olla eroa siinä, mikä tilastoidaan perusterveydenhuoltoon ja mikä erikoissairaanhoitoon. Kun yhdistetään perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon avohoitokäyntien määrät / 1000 asukasta, niin tilanne muuttuu tasaisemmaksi ja suurin käyttö on silloin Orivedellä ja Nokia jää hieman koko maan lukujen alle.

ATH tutkimuksen mukaan kuntalaiset ovat itse arvioineet käyttäneensä terveyskeskuslääkäripalveluita viimeisen 12 kuukauden aikana enemmän kuin maassa keskimäärin. Vastaavasti yksityislääkäripalveluita viimeisen 12 kuukauden aikana käyttäneitä on selvästi vähemmän kuin

maassa keskimäärin. Nokia on 30 000-50 000 asukkaan kunnista se, jossa on vähiten niitä, jotka eivät ole saaneet tarpeeseensa nähden riittävästi terveyskeskuslääkärin palveluita. Kun maassa on keskimäärin kolmannes väestöstä saanut riittämättömästi terveyskeskuslääkärin palveluita, on Nokialla vastaava osuus vajaa 20 %.

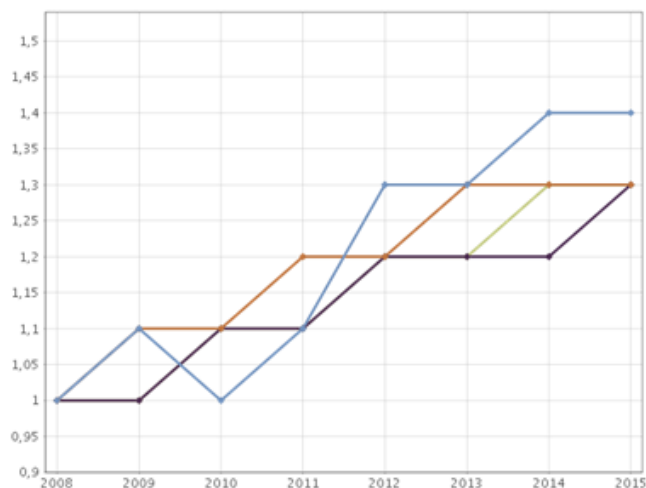
Kuva 11. Terveyskeskuslääkäripalveluita viimeisen käyttäneet 30 000–50 000 asukkaan kunnissa 2013–2015

Lähde: ATH-tutkimus, THL.

Diabeteksen vuoksi erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja nokialaisia 40–64-vuotiaita oli vuonna 2014 7,1 prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä. Vuonna 2015 luku on hieman laskenut, 7,0 prosenttiin vastaavan ikäisestä väestöstä. Muualla (Pirkanmaalla, Tampereen seudulla ja koko maassa) kyseinen indeksi on sen sijaan ollut nouseva vuosien 2014 ja 2015 välillä. Myös 25–39-vuotiaat nokialaiset saavat muuta maata enemmän erityiskorvattavia lääkkeitä diabeteksen vuoksi. Heidän ikäryhmässään indeksissä ei ole nousua vuosien 2014 ja 2015 välillä. Molemmissa ikäryhmissä diabeetikkojen määrä on Nokialla edelleen suurempi kuin maassa keskimäärin.

Kuva 12. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin diabeteksen vuoksi oikeutettuja 25–39-vuotiaita, % vastaavanikäisestä

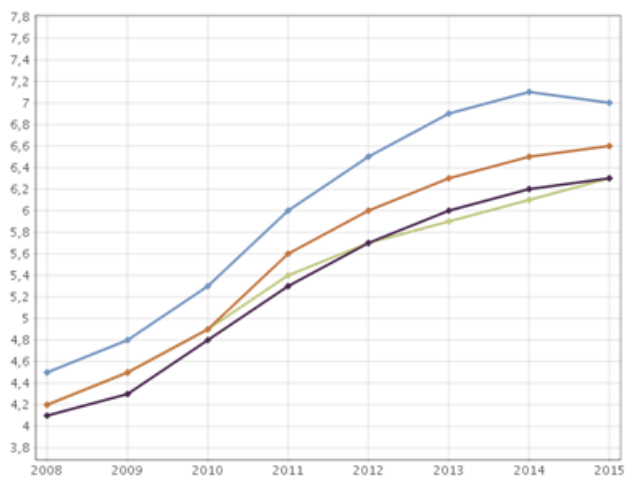
Nokia (sininen)

Pirkanmaa (ruskea)

Tampereen seutukunta (tumma lila)

Koko maa (vihreä)

Kuva 13. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin diabeteksen vuoksi oikeutettuja 40–64-vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä

Nokia (sininen)

Pirkanmaa (ruskea)

Tampereen seutukunta (tumma lila)

Koko maa (vihreä)

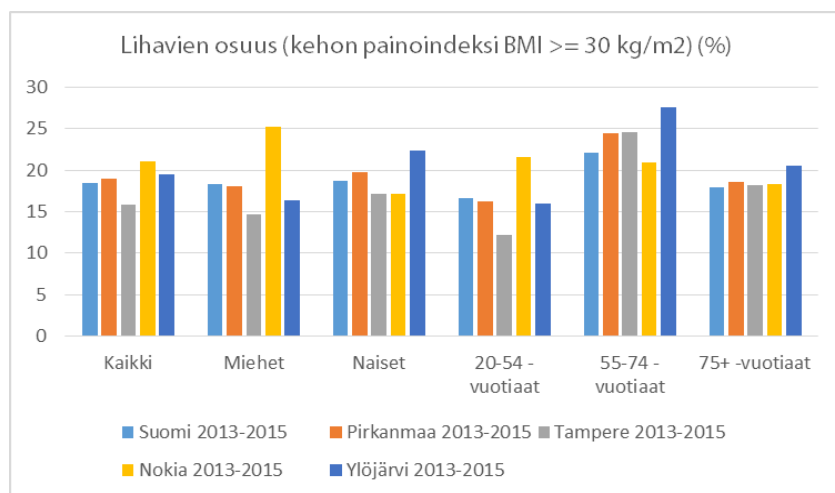
Mittari käsittää kaikki erityiskorvausrekisterissä olevat diabeetikot, mutta valtaosa sairastaa tyypin 2 eli niin sanotun aikuisiän tautimuotoa. Yhden diabeetikon hoito maksaa tiedossa olevien kansallisten laskelmien mukaan 342–8 332 euroa vuodessa. Hoidosta aiheutuvien suorien kustannusten lisäksi voidaan arvioida diabeteksesta johtuvia tuottavuuskustannuksia, joihin kuuluvat sairauspoissaolojen, ennenaikaisen eläköitymisen ja kuoleman aiheuttamat kustannukset. Kaikkein kalleinta on kuitenkin huonosti hoidettu tai kokonaan hoitamaton diabetes, mistä johtuen sairauden ehkäisyyn, hoitoon ja riskiryhmien kartoittamiseen tulisi Nokialla panostaa vielä aiempaa enemmän.

Työkyvyttömyyseläkettä saaneiden 25–64-vuotiaiden osuus koko väestöstä on laskenut Nokialla vuodesta 2009 lähtien. Vuonna 2015 työkyvyttömyyseläkkeellä oli 7,0 prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä. Osuus on laskusta huolimatta korkeampi kuin kaupunkiseudulla yleensä, mutta kuitenkin lähellä Pirkanmaan keskimääräistä tasoa. ATH-tutkimuksen perusteella niiden osuus, jotka uskovat, että todennäköisesti eivät jaksakaan työskennellä vanhuuseläkeikään saakka on Nokialla maan keskimäärää korkeampi (30 %). Työkykyisyytensä heikentyneeksi ilmaisee 20 vuotta täyttäneistä Nokialla vajaa kolmannes, mikä on muutaman prosenttiyksikön enemmän kuin maassa keskimäärin. Väestön työkyky ja työhyvinvointi vaikuttaa monella tavalla yhteiskunnan, kuntien ja työpaikkojen toimintaan.

Aikuisväestön elintavat

Työikäisen väestön sairastavuuden taustalla ovat sosioekonomisten tekijöiden ohella usein elintapavalinnat. Alueellisessa terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa on määritelty mittareita, jotka kuvaavat elintapariskejä. Lihavien aikuisten osuus on Nokialla suurempi kuin maassa keskimäärin ja 30 000–50 000 asukkaan kuntien joukossa Nokian väestö sijoittuu lihavimman viidenneksen joukkoon. Lihavia on Nokialla kehon painoindeksillä mitattuna 21 % aikuisväestöstä. Sukupuoliero on myös tällä mittarilla mitattuna merkittävä. Vertailualueita lihavampaa väestöä näyttävät Nokialla olevat miehet ja 20–54-vuotiaat.

Kuva 14. Lihavien osuus kehon painoindeksillä mitattuna 2013–2015.

Lähde: ATH-tutkimus, THL.

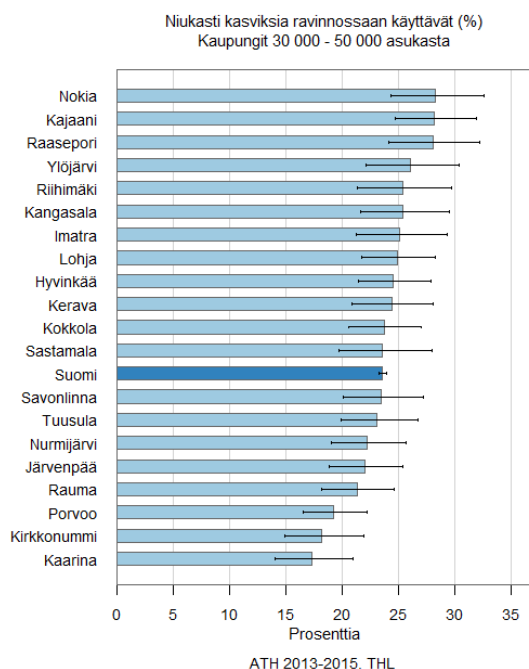

Lihavuus lisää huomattavasti riskiä sairastua sydän- ja verisuonitauteihin, tyypin 2 diabetekseen sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksiin. Merkittävä lihavuus aiheuttaa myös liikkumisrajoitteita. Lihavuuden ehkäisy onkin erittäin tärkeää pyrittäessä ehkäisemään kroonisia sairauksia ja toimintakyvyn alenemista. Lihavuudella on yhteys myös koettuun hyvinvointiin.

Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomia on Nokialla ATH-kyselyn mukaan hiukan vähemmän kuin maassa keskimäärin, mutta silti viidennes nokialaisista aikuisista ei harrasta liikuntaa lainkaan vapaa-ajallaan. Kokonaan vapaa-ajallaan liikkumattomia on 55–74-vuotiaissa 24,1 %. Nokialla (88,7 %) liikuntapalveluiden koettu riittävyys on maan keskitasoa (87,5 %) ja Pirkanmaata (85,8 %) korkeammalla tasolla. Nokialla on viime vuosina panostettu terveyttä edistävään liikuntaan järjestämällä ohjattua liikuntaa kohdennetusti eri ikäryhmille, tuettu kansalais- ja seuratoimintaa, koulutettu vertaisohjaajia, rakennettu ja ylläpidetty liikuntapaikkoja sekä käyttöönotettu sähköinen liikuntaneuvontalähete. Tästä huolimatta riittämättömästi liikuntapalveluja kokee saavansa noin viidennes 20–54-vuotiaista. Hankalinta on saada osallistumaan liikuntapalveluihin ne, jotka niistä eniten hyötyisivät.

Joka viidennen nokiaalaisen ylipainolle on haettava perussyytä myös muualta kuin yksin liikkumattomuudesta tai liikuntapalveluiden riittävyydestä. Ravintotottumuksia on ATH-tutkimuksessa kartoitettu usealla kysymyksellä, mutta kansallisestikin yksi käytetyimmistä on tieto siitä, miten kunnan väestö käyttää kasviksia ruokavaliossa. Nokia on niukasti kasviksia käyttävien mittaristolla tarkasteltuna Suomen heikoimmin menestyvä 30 000–50 000 asukkaan kunta. Aikuisväestöstä noin joka kolmas käyttää Nokialla kasviksia ravinnossaan niukasti tai ei ollenkaan. Kasvisten käytön niukkuutta tai käyttämättömyyttä ruokavaliossa esiintyy ATH-tutkimuksen mukaan Nokialla erityisesti miehillä. Sukupuoliero ovat tässä suhteessa huomattava. Kasvisten käytöllä on edullisia vaikutuksia mm. sydän- ja verisuonitauteihin, kolesteroliin, verenpaineeseen, painonhallintaan, tyypin 2 diabetekseen, ja eri syöpätyyppeihin.

Kuva 15. Niukasti kasviksia ruokavaliossaan käyttävät (%) Suomen 30 000–50 000 asukkaan kunnissa vuosina 2013–2015.

Lähde: ATH-tutkimus, THL.

Paljon kustannuksia aiheuttavien kansansairauksien, kuten diabeteksen ehkäisy perustuu elintapojen muuttamiseen, joista keskeisimpiä ovat painonhallinta ja tarvittaessa laihduttaminen, liikunnan lisääminen sekä terveellinen, monipuolinen ravinto. Terveellisiin elintapoihin motivointi, painonhallinta- ja ravitsemusohjaus ovat osa jokaisen terveydenhuollon ammattilaisten työtä. Kuitenkin kunnan ravitsemusohjauspalvelun mittarina voidaan käyttää Kansallisessa diabeteksen ehkäisyhankkeessa (DEHKO) vuosina 2000–2010 suositeltiin, että 30 000 asukasta kohden perusterveydenhuollossa tulisi olla vähintään yksi ravitsemusterapeutti. Nokialla Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin vuonna 2014 tekemän selvityksen mukaan ravitsemusterapeuttipalveluiden saatavuus suhteessa asukaslukuun oli Nokialla Pirkanmaan heikoin. Ravitsemusterapeutti teki Nokialla 19–20 kenttätyöpäivää vuosina 2013 ja 2014 ja 28 kenttätyöpäivää vuonna 2015. Vertailukunnissa (Lempäälä, Pirkkala ja Ylöjärvi) kenttätyöpäiviä oli 41–62. Ero Nokiaan on merkittävä. Nokialla ravitsemusterapeutin työpanosta tarvitaan erityisongelmista kärsivien asiakkaiden ohella lisää erityisesti ennaltaehkäisevään toimintaan niin varhaiskasvatukseen, kouluihin kuin vanhuspalveluihin.

Päihteiden käyttö ja mielenterveys aikuisväestössä

Mielenterveys- ja päihdeongelmien riskiä lisäävät toimeentulovaikeudet, joita arvioidaan olevan Nokialla joka viidennellä kotitaloudella. Tarkastelujakson aikana työttömien ja toimeentulotukea saavien määrä on kasvanut. Tämä liittyy erityisesti rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyyteen. Korkea työttömyysaste sekä osa-aikaiset ja määräaikaiset työsuhteet lisäävät toimeentulotuen tarvetta.

Alkoholijuomien myynti on vähentynyt Nokialla. Sitä vastoin tilastoimaton alkoholinkulutus on kokemuksen mukaan lisääntynyt. Alkoholilain uudistamiseen liittyvä vahvojen oluiden, lonkeroiden, limuviinoiden ja siiderien myynnin salliminen ruokakaupoissa, huoltoasemilla ja kioskeilla arvioidaan lisäävän sen sijaan alkoholinkulutusta 6-12 %. Alkoholien saatavuuden parantuminen sekä kulutuksen kasvu oletetaan jatkossa lisäävän päihdehaittoja kuten alkoholisairastavuutta ja -kuolleisuutta, rattijuopumuksia ja päihtyneiden säilöönottoja. Myös Nokialla on ennakoitavissa alkoholihaittojen lisääntymistä nokialaisen humalahakuisen ja riskirajat ylittävän yleisen juomatavan vuoksi.

Poliisin tietoon tulleista henkeen ja terveyteen koskevista rikoksista korostuu erityisesti lähisuhdeväkivalta vuonna 2011 voimaan tulleen lainmuutoksen seurauksena. Sen mukaan lievä pahoinpitely on virallisen syytteen alainen rikos, jos kyseessä on lähisuhde. Naiset joutuvat yleensä kotiväkivallan ja miehet katuväkivallan kohteeksi. Erityisesti katuväkivaltaan liittyy usein alkoholi.

Nokialla päihdehuollon avopalveluissa olevien määrä on suurempi kuin koko maassa. Lisäksi laitoksissa, sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla sekä selviämishoitoasemalla hoidettavien määrä on suurempi kuin Tampereen seutukunnalla keskimäärin. Päihdehuollon avopäihdehoidossa olevien määrä on kasvussa. Avopäihdehoidossa korostuvat 20–54-vuotiaiden alkoholia liikaa ja humalahakuisesti käyttävien määrä, 25–34-vuotiaiden miesten kannabiksen käytön yleistymisen sekä yli 60-vuotiaiden alkoholin aiheuttamien sairauksien ja sairaalahoitojen määrän kasvu. Avopäihdehoidon asiakkaista enemmän kuin puolet ovat monipäihdekäyttäjiä, jotka käyttävät samanaikaisesti alkoholia, lääkkeitä ja huumeita. Tarkastelujakson aikana opioidiriippuvuuden lääkkeellisen korvaushoidon tarve on kaksinkertaistunut Nokialla.

Päihteiden ongelmakäyttäjien varten on aloitettu määräaikainen (1.8.2016–31.12.2017) hanke kotiin annettavasta päihdetyöstä. Tavoitteena on ehkäistä ja vähentää runsaasti päihteitä käyttävien toimintakyvyn laskua, itsenäisen asumisen vaarantumista, perussairauksien hoitotasapainon heikentymistä sekä sairaala- ja laitoshoidon tarvetta.

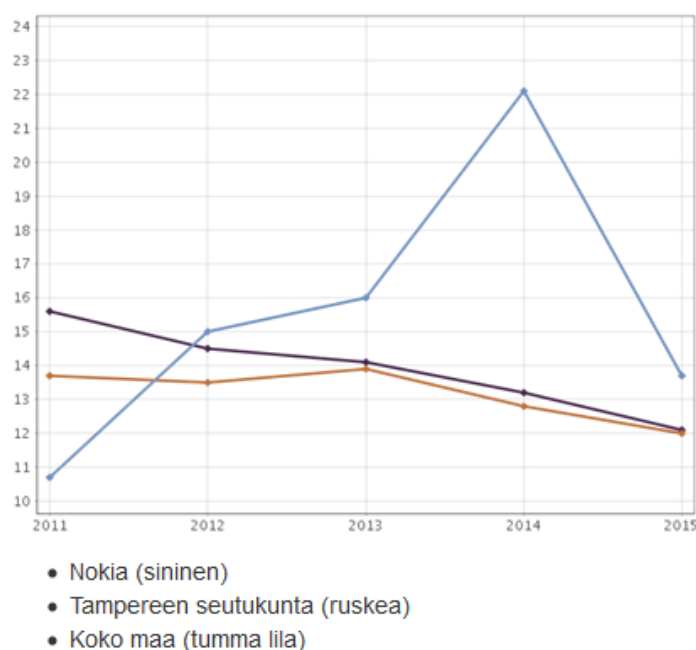
Mielenterveysperusteiset sairausvakuutusväkivärahat ovat laskeneet Nokialla. Sitä vastoin depressiolääkkeistä korvausta saaneiden nuorten määrä on lisääntynyt. Tämä saattaa johtua hoitoonohjauksen ja diagnosoinnin tehostumisesta. Mielenterveyshäiriöiden osuus työkyvyttömyyseläkkeistä on ollut vuodesta 2000 alkaen suurin työkyvyttömyyttä aiheuttava sairausryhmä (41 %), minkä vuoksi sairauslomien kestoon ja työhön paluun tukemiseen on kiinnitetty erityistä huomiota terveydenhuollossa. Nokialla on psyykkisesti kuormittuneita itseraportoidun masennusdiagnoosin, itsemurha-ajatusten, alkoholin liikakäytön ja rahapelaamisen vuoksi keskimääräisesti enemmän erityisesti 55+ ikäryhmässä. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa on aloitettu vuonna 2015 matalan kynnyksen ja yhden oven -periaatteen mukainen viikoittainen ohjaus- ja neuvontapalvelu ilman ajanvarausta ja lähetekäytäntöä. Tavoitteena on mielenterveys- ja päihdeongelmien varhainen tunnistaminen sekä lyhytneuvonta.

Raskauden keskeytykset

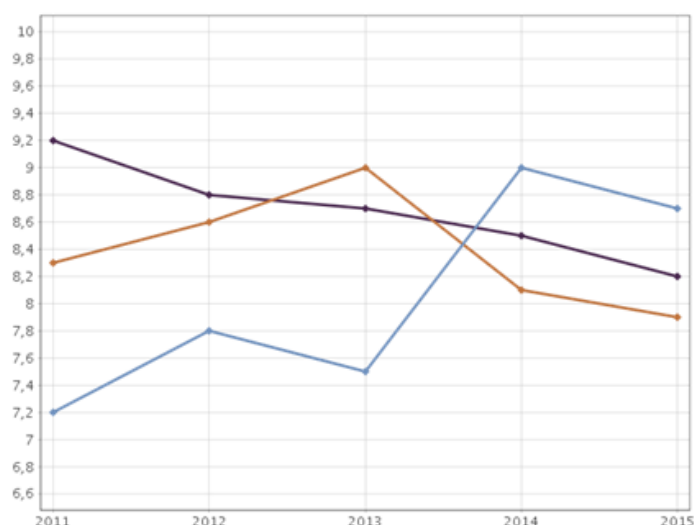
Raskauden keskeytykset ovat lisääntyneet seurantajakson aikana merkittävästi Nokialla 20–24 -vuotiaiden ikäryhmässä vuoteen 2014 asti, jonka jälkeen ne kääntyivät laskuun. Tällä hetkellä raskaudenkeskeytyksiä tehdään Nokialla edelleen enemmän kuin valtakunnassa keskimäärin. Alle 20 vuotiailla raskaudenkeskeytyksiä on hyvin vähän ja niiden osalta linja noudattaa valtakunnallista kehitystä, jonka mukaan nuorten raskaudenkeskeytykset ovat jatkuvasti vähentyneet.

Valtakunnallisesti poikkeava ikäryhmä Nokialla ovat 35–39 -vuotiaat, joille tehdään toiseksi eniten keskeytyksiä. 2015 vuoden tilastoja ei ole Sotkanetissä edelleenkään saatavilla. Nokian omien 2015 tilastojen mukaan (53 keskeytystä) voidaan todeta että useampi kuin joka kolmas raskaudenkeskeytyksistä tehtiin naisille, joille oli tehty keskeytys jo aiemmin. Raskauden keskeyttäneistä vain yhdellä potilaalla oli aiemmin ollut käytössä pitkäaikainen ehkäisin. Yksi merkittävä ryhmä niin Nokialla kuin valtakunnallisesti ovat naiset, joilla on alle vuosi edellisestä synnytyksestä.

Kuva 16. Raskaudenkeskeytykset alle 25-vuotiailla / 1 000 15–24-vuotiasta naista

Raskauden ehkäisyn Käypä Hoito -suosituksessa korostetaan seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman suosittelemaa ehkäisyn antamista maksutta alle 20-vuotiaille. Tällä hetkellä Nokialla asiakas saa ilmaiseksi ehkäisytablettien 3 kuukauden aloitusjakson. Jotta raskaudenkeskeytyksiä pystyttäisiin vähentämään Nokialla, on kesällä 2016 tehty päätös tarjota asiakkaan ensimmäinen kierukka tai implantti maksutta. Lisäksi raskaudenkeskeytyksen jälkeen pitkävaikutteinen ehkäisin (kierukka tai implantti) tarjotaan maksutta, vaikka sellainen olisi ollut aiemmin käytössä. Näillä toimenpiteillä tavoitetaan todennäköisesti ne asiakasryhmät, joissa keskeytyksiä tehdään eniten. Nokialla on lisäksi kiinnitetty huomiota kohdennettuun neuvontaan ja ohjaukseen. Raskaudenkeskeytyksen tehneille varataan aika jälkitarkastukseen jo etukäteen, jotta pyritään varmistamaan asiakkaan tavoittaminen toimenpiteen jälkeen.

Kuva 17. Raskaudenkeskeytykset / 1 000 15–49-vuotiaista naista (Nokia sininen)

Työikäiset -osuuden onnistumiset (+) ja kehittämiskohteet (-):

+ PYLL -indeksi ja sairastavuusindeksi ovat kehittyneet parempaan suuntaan tarkastelujakson lopussa.

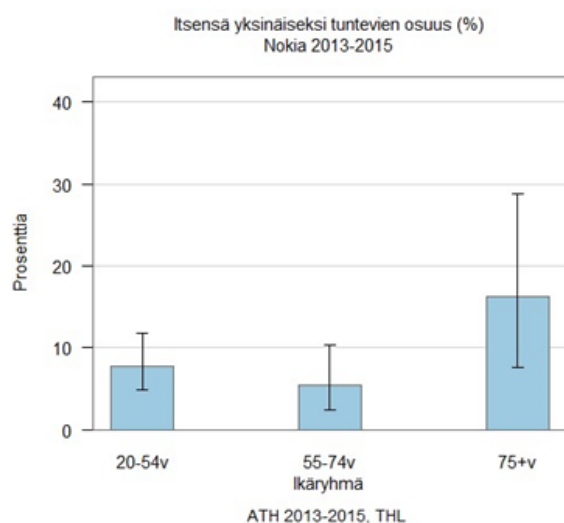
- Diabetes lisääntyy ja lihaviiden työikäisten määrä on korkea.

1.6 IKÄIHMISET

Ikääntyneiden osuus väestöstä kasvaa koko ajan, mutta samalla Nokia tarjoaa ikääntymiselle ja aktiiviselle elämälle hyvät puitteet. Ikääntyvän väestön osalta osallisuudessa on kyse sosiaalisen ja fyysisen toimintakyvyn ylläpitämisestä sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden turvaamisesta niin että ihminen on iäkkäänäkin yhteisönsä täysivaltainen jäsen. Sosiaalinen aktiivisuus vähentää riskiä sairastua moniin vakaviin sairauksiin, kuten sydänsairauksiin ja masennukseen. Sosiaalisesti aktiivisilla ihmisillä on myös pienempi kuolleisuuden ja pitkäaikaiseen laitoshoitoon sijoittumisen riski kuin sosiaalisesti toimintoihin vähemmän osallistuvilla.

Nokialla väestö on Alueellisen terveys- ja hyvinvointikyselyn (ATH) tulosten perusteella sosiaalisesti aktiivisempaa kuin keskimäärin Suomessa. Aktiivisin ryhmä ovat 20–54 -vuotiaat. Myös 55–74 -vuotiaiden ikäryhmässä osallistumisaktiivisuus on maan keskitasoa, mutta 75 vuotta täyttäneiden ryhmässä osallistumisaktiivisuus on vähän alhaisempaa kuin maassa keskimäärin. Yksinäisyyden kokemus on Nokialla 75 vuotta täyttäneiden keskuudessa yleisempää kuin maassa keskimäärin siitäkin huolimatta, että esimerkiksi osallistuminen kulttuuriyhdistystoimintaan on samassa ikäryhmässä maan keskimäärään nähden korkealla tasolla. ATH-tutkimuksen yksinäisyyttä mittaava osoitin perustuu kysymykseen yksinäisyyden tuntemuksesta ja siihen on ollut mahdollista vastata asteikolla 1) en koskaan 2) hyvin harvoin 3) joskus 4) melko usein ja 5) jatkuvasti. Tarkasteluun on otettu ainoastaan vastauksen melko usein ja jatkuvasti vastanneiden joukko, joten satunnaista yksinäisyyttä kokevat eivät määrity tässä yksinäisiksi, vaan kysymys on pysyvämmästä kokemuksesta.

Kuva 18. Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%) Nokialla 2013–2015

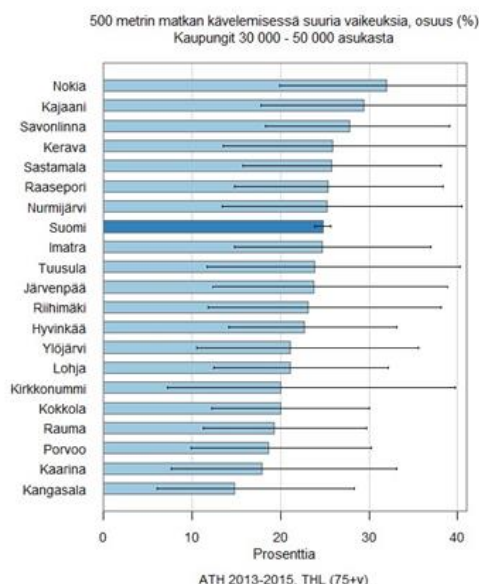

Lähde: ATH-tutkimus, THL.

Yksinäisyyden kokemukseen voidaan vaikuttaa sitä vähentävästi muun muassa arvioimalla jo suunnitteluvaiheessa päätösten vaikutusta ikääntyvän väestön yksinäisyyteen. Päätösten avulla voidaan myös luoda kohtaamispaikkoja, kehittää uusia toimintatapoja sekä tukea ja edistää kuntalaisten integroitumista tilanteessa, jossa pyrkimyksenä on ikääntyneiden ihmisten kotona asumisen tukeminen.

Myös fyysisen toimintakyvyn ja sen ylläpitämisellä on yhteys osallisuuden kokemukseen. Fyysinen toimintakyky mahdollistaa liikkumisen ja omatoimisuuden muun muassa ruokailussa, peseytymisessä ja pukeutumisessa. Iäkkäiden kaatumisten ehkäisemisessä oleellinen osa ovat sairauksien hyvä hoito ja terveydentilan säilymistä tukevat toimet, kuten liikkumisen edistäminen. Myös katujen ja yleisten liikkumisväylien kunnossapito kaikkina vuoden aikoina on tärkeää. Ikääntyneiden kotien esteettömyys puolestaan vähentää riskiä kotitapaturmiin.

Kuva 19. 500 metrin kävelemisessä suuria vaikeuksia, osuus (%) 30 000–50 000 asukkaan kaupungeissa

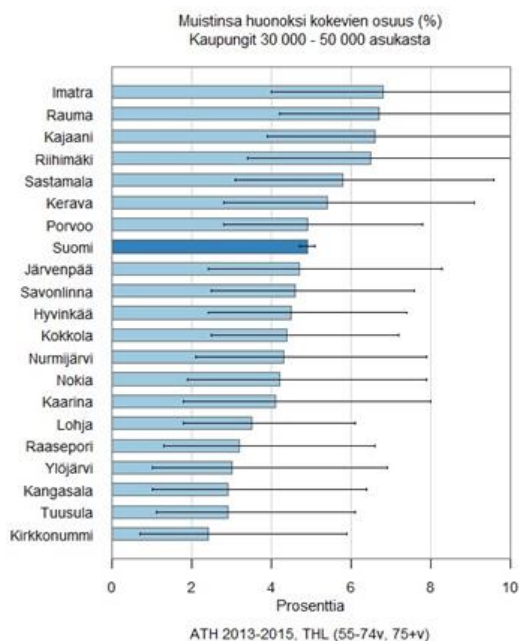
Lähde: ATH-tutkimus, THL.

Huolestuttavana voidaan pitää ATH-kyselyn tulosta, jonka mukaan Nokialla on maan keskisuurin kaupunkeihin verrattaessa eniten sellaisia 75 vuotta täyttäneitä, joilla on 500 metrin matkan kävelemisessä suuria vaikeuksia. Tietojen sukupuolittainen tarkastelu osoittaa, että naisten osuus kävelemisen vaikeuksia omaavissa on suurempi. Toisaalta taas miehissä ero maan keskimäärään on suurempi kuin naisilla. Toisin sanoen Nokialla on verrattaessa maan keskimäärään enemmän kävelemisessä suuria vaikeuksia kokevia miehiä kuin naisia. Mittari soveltuu erityisesti iäkkään väestön liikkumiskyvyn arviointiin. Kykyä kävellä puolisen kilometriä voidaan ainakin taajamissa pitää yhtenä edellytyksenä sille, että pystyy asumaan itsenäisesti kotonaan. Liikkumiskyvyn vaikeudet ennustavat päivittäistoimien vaikeutumista, kaatumisia ja laitoshoitoon joutumista. Ne myös kaventavat elinpiiriä, aiheuttavat yksinäisyyden tunnetta ja lisäävät palvelujen tarvetta.

Väestön ikääntyminen lisää dementoivien sairauksien osuutta. Ikääntyvien sairauksista dementia on yksi palvelujärjestelmälle eniten haasteita tuova sairaus. Se aiheuttaa usein jo sairauden alkuvaiheessa palvelutarvetta ja sairauden edetessä usea dementoitunut tarvitsee pitkäaikaista hoitoa. Ikävakioitu dementia indeksi on ollut Nokialla keskimääräistä korkeampi tarkastelujaksolla. Muistisairauksien riskiin voidaan vaikuttaa elintavoilla, mutta myös psykososiaalisilla tekijöillä on suuri merkitys muistin pitämisessä virkeänä. ATH-kyselyn perusteella Nokialla muistinsa huonoksi tai erittäin huonoksi kokevien osuus yli 75-vuotiaista on maan keskimäärää alhaisempi, mutta väestön ikääntyessä voimakkaasti tulevina vuosina, tulisi ikääntyneen väestön toimintakyvyn ylläpitämiseen panostaa myös muistisairauksien ehkäisemiseksi.

Kuva 20. Muistinsa huonoksi kokevien osuus (%)

Lähde: ATH-tutkimus, THL

Ikääntymisen laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi on annettu valtakunnallisella tasolla tavoitteet eri palvelukokonaisuuksien kattavuudesta suhteessa kunnan 75 vuotta täyttäneeseen väestöön. Näiden tavoitteiden toteutumista seurataan kunnassa vuosittain. Nokialla 75 vuotta täyttäneistä asui kotona 2015 vuoden lopussa 91,5 %. Heistä säännöllisen kotihoidon piirissä oli 11,5 %. Omaishoidon tukea sai 3,1 %. Tehostetussa palveluasumisessa asui 7,3 % ja laitoshoidossa ja pitkäaikaisesti terveyskeskuksessa asuvia oli 1,2 % 75 vuotta täyttäneistä. Säännöllisen kotihoidon piirissä olevien asiakkaiden määrä on Nokialla hieman alle laatusuosituksen. Kotihoidon palveluita pysytään kuitenkin tarjoamaan vahvistettujen kotihoidon myöntämisperusteiden mukaisella tavalla hyvin niiden tarpeessa oleville asiakkaille. Ympäri vuorokautisen hoivan osalta (tehostettu palveluasuminen ja pitkäaikainen laitoshoido) Nokian kaupungissa laatusuosituksen tavoitetaso toteutuu melko hyvin. Riittäväillä hoivapalveluilla varmistetaan asiakkaiden tarvitseman tarkoituksenmukaisen hoidon ja hoivan toteutuminen. Terveyskeskuksen hoito on tarkoitettu akuuttiin lyhytaikaiseen hoitoon, jolle on lääketieteelliset perusteet. Osastohoidossa ei tulisi hoitaa hoivapalveluiden tarpeessa olevia iäkkäitä. Eniten eroa valtakunnallisiin tavoitteisiin on omaishoidon tuen kattavuudella. Omaishoidon tuen kehittämiseen sekä määrällisesti että laadullisesti tulisikin panostaa nykyistä paremmin.

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemista ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluja koskeva laki tuli voimaan heinäkuussa 2013. Lain toimeenpanoa palveluiden järjestämisessä on seurattu kunnille ja yhteistoiminta-alueille suunnatuilla tiedonkeruilla. Tietoja voi tarkastella TEAviisari-verkkopalvelusta. Nokia (61 pistettä) jää ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vertailussa selvästi maan keskimäärän (74 pistettä) alapuolelle. Kehitettävää on erityisesti sitoutumisessa, johtamisessa, yhteisissä käytännöissä sekä muissa ydintoiminnoissa, joita ovat kohdennettujen palvelujen järjestäminen riskiryhmille sekä ikääntyneen väestön hyvinvointia,

terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevien palveluiden tarjonta (neuvontapalvelut, terveystarkastukset ja kotikäynnit). Seuranta ja tarveanalyysi sekä voimavarat näyttäytyvät Nokian vahvuutena.

Kuva 21. Ikääntyneiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen osoittimet Nokialla (ruskea), Tampereen seudulla (violetti) ja koko maassa (vaalea sininen) sekä kehittämiskohteet Nokialla.

Lähde: TEAvisari 2014, THL.

Kuntien sitoutumista ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseen kuvaa muun muassa se, missä määrin kansallisia ohjelmia ja suosituksia on käsitelty luottamushenkilöhallinnossa ja kunnan johtoryhmässä. Valtakunnallisesti lähes joka toisessa luottamushenkilöt olivat vuoden 2014 aineiston mukaan käsitelleet ja päättäneet toimenpiteistä vanhuspalvelulain perusteella ja lähes puolessa se oli esitelty. Sen sijaan muita kansallisia ohjelmia oli käsitelty vähemmän tai ei lainkaan. Nokialla tulos oli ohjelmien käsittelyiden osalta heikko (sitoutuminen: 19 pistettä). Muut ydintoiminnat ovat hyvinvoinnin edistämisen keskeisiä toimintoja, jotka jokaisessa kunnassa tulisi toteuttaa. 87 % kuntia järjestettiin ikääntyneille kotikäyntejä, Nokialla näitä palveluja ei järjestetty. Kokonaisuutena voi todeta, että Nokialla oli vuoden 2014 aineistokeruun perusteella vielä paljon parannettavaa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toimeenpanossa.

Ikääntyneet -osuuden onnistumiset (+) ja kehittämiskohteet (-):

- + Nokian kaupungissa laatusuosituksen tavoitetaso toteutuu melko hyvin.
- Ikääntyneiden yksinäisyyttä ehkäiseviin ja toimintakykyä ylläpitäviin palveluihin tulisi jatkossa panostaa aiempaa enemmän.

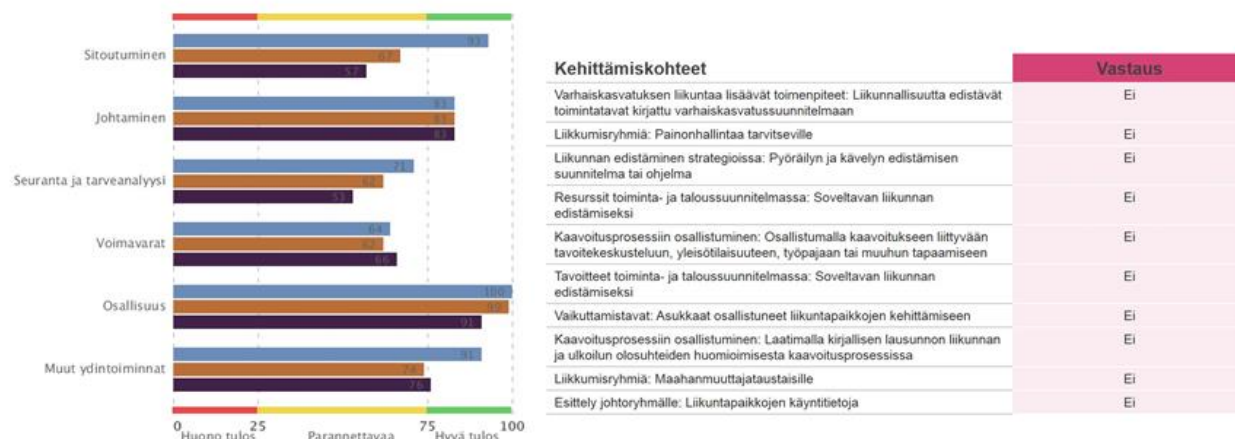
1.7 KAIKKI IKÄRYHMÄT

Tietoja terveydenedistämistäktiivisuudesta

Väestön terveyttä ja hyvinvointia on Nokialla seurattu vuodesta 2012 lähtien hyvinvointikertomusten avulla vuosittain. Hyvinvointitilinpäätöksiä laadittaessa on hyödynnetty TEAviisari-verkkopalvelua ja vertailutietojärjestelmän tuloksia. TEAviisaritulokset kuvaavat kunnan toimintaa terveyden edistämässä ja se on suunniteltu työvälineeksi johtamisen kehittämiseen. Kunta saa tulosten kautta tietoa siitä, mitkä ovat sen toiminnan vahvuudet ja kehittämistarpeet. Tuoreimmat TEAviisari-tiedot on saatavilla kuntajohdon kyselystä (2015), liikunnan kyselystä (2016), perusopetus (2015), perusterveydenhuolto (2016) ja ikääntyneiden palvelut (2014). Vuoden 2015 kuntajohdon tuloksia on analysoitu kertomuksen alussa ja vuoden 2015 vuosittaisessa hyvinvointitilinpäätöksessä tarkemmin. Kokonaisuutena Nokian kaupungin kuntajohdon tulosta voidaan pitää hyvänä (81 p.), kun koko maan tulos vertailuvuonna 2015 oli 78. Tampereen kaupunkiseudulla kuntajohdon terveyden edistämistäktiivisuudessa korkeammat pistemäärät keräsivät Kangasala (82) ja Pirkkala (97). Tuoreimmat TEAviisari tulokset ovat saatavilla perusterveydenhuollon ja liikunnan osalta vuoden 2016 tiedonkeruusta.

Nokian liikunnan osalta tulos (84) on hyvä niin maan kokonaistilanteeseen (71) kuin Tampereen seutuakin (75) vertailuna käyttäen. Kehittämiskohteita on kuitenkin edelleen. Niistä osa on sellaisia yksittäisiä toimenpiteitä, joiden eteenpäin vieminen on jo aloitettu ja ne on toimeenpantu jo 2016 aikana, kuten liikkumisryhmät painonhallintaa tarvitseville. Suurempana kehittämiskohteena voidaan nähdä liikunnan voimavarakysymys, jolla tiedonkeruussa tarkoitetaan paitsi liikunnan edistämässä käytössä olevia henkilöresursseja ja liikuntapaikkoja, myös esimerkiksi käyttäjiltä perittäviä liikuntapaikkamaksuja. Aiempaa harvemmassa kunnassa lasten ja nuorten harjoitusvuorot ovat liikunta- ja urheiluseuroille maksuttomia, ja myös Nokialla ne ovat maksullisia. Liikuntapaikkojen määrän valtakunnallisessa kokonaisvertailussa Nokia menestyy hyvin, mutta lähempi tarkastelu osoittaa, että esimerkiksi liikuntapuistojen ja lähiliikuntapaikkojen osalla Nokia sijoittuu kuntien joukossa keskimmäiseen kolmannekseen. Myös vesiliikuntatilojen allaspinta-alalla mitattuna (m²/1000 asukasta) Nokian sijoitus on keskimmäisessä kolmanneksessa.

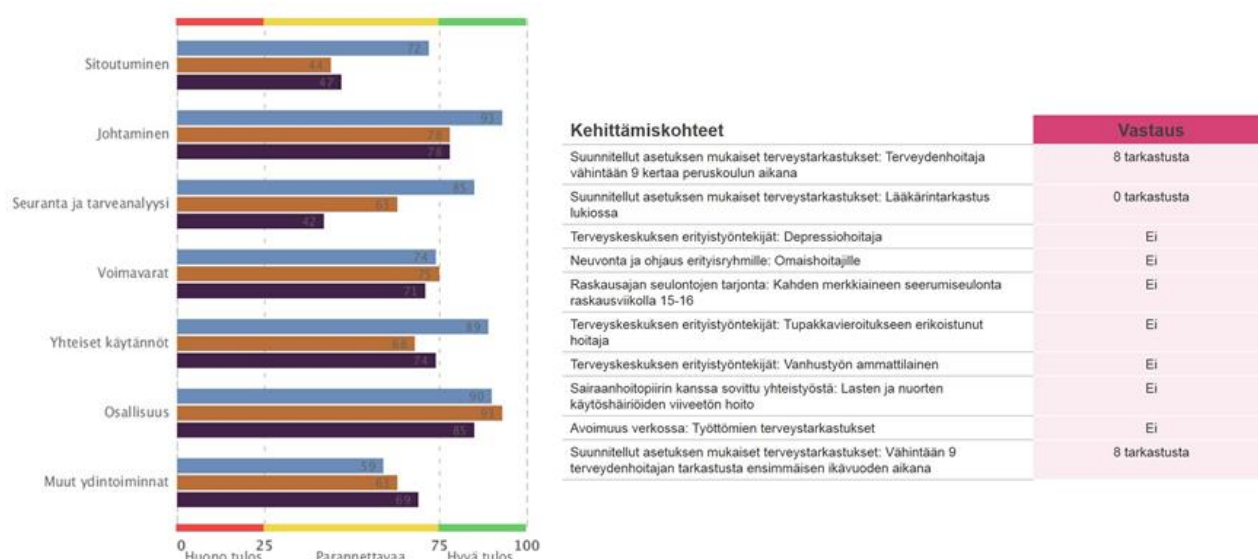
Kuva 22. Liikunnan edistäminen Nokialla (vaalea sininen), Tampereen seudulla (ruskea) ja koko maassa (violetti) sekä Nokian kehittämiskohteet liikunnan edistämässä

Lähde: TEAvisari 2016, THL.

Myös perusterveydenhuollon hyvinvoinnin ja terveydenedistämisaktiivisuudesta on saatavilla vuoden 2016 osalta vertailutietoa. Tulos on perusterveydenhuollon osalta hyvä niin koko maahan kuin kaupunkiseutuun verrattuna. Merkittävämpää kehittämistarvetta olisi muiden ydintoimintojen osalla erityisesti suunniteltujen terveystarkastusten toteuttamisessa äitiysneuvolassa.

Kuva 23. Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen perusterveydenhuollossa Nokialla (vaalea sininen), Tampereen seudulla (ruskea) ja koko maassa (violetti) sekä Nokian kehittämiskohteet.

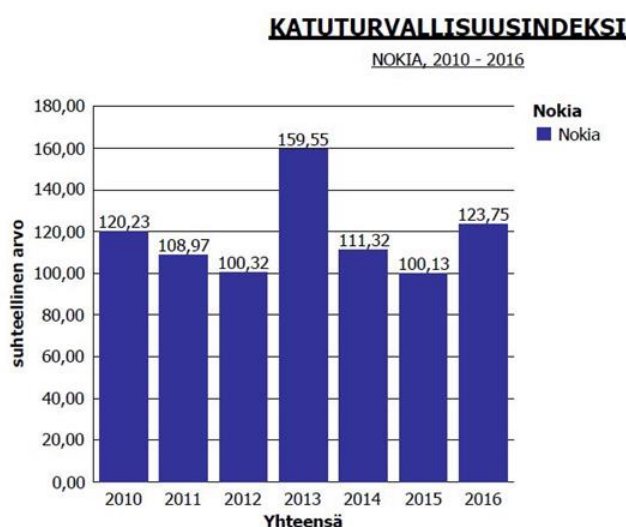

Lähde: TEAvisari 2016, THL.

Turvallisuus ja hyvinvointi

Turvallisuus ja sen kokeminen on merkittävä osa hyvinvointia. Turvallisuuden kaipuu määrittää monella tapaa ihmisten elämää, kaupunkitilan kokemista, kaupungilla liikkumista, lasten kasvatusta ja kasvamista sekä asumista. Kaupunkirauhan näkökulmasta katsottuna kaupunkisuunnittelulla, joka ei aseta ihmistä turvallisuuden näkökulmasta eriarvoiseen asemaan on merkitystä. Tärkeää onkin vaikuttaa suunnittelun kautta siihen, että asuinalueet ja yleiset alueet tarjoavat tilaisuuksia erilaisten ihmisten kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle. Alueellisen terveys- ja hyvinvointikyselyn (ATH) tulosten perusteella nokialaiset kokevat (92 %) oman asuinalueensa turvallisemmaksi kuin keskimäärin 30 000–50 000 asukkaan kunnissa Suomessa. Tätä tietoa tukee myös Nokialla vuonna 2016 toteutettu laaja kuntalaiskysely, jonka mukaan nokialainen kokee kulkemisen jalan niin omalla asuinalueellaan kuin kaupungin keskustassakin verrattain turvallisesti. Kuntien katuturvallisuutta mitataan poliisin julkaisemalla katuturvallisuusindeksillä, joka on ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä liikennejuopumusten painotetun lukumäärän suhde väestön määrään. Mitä suurempi indeksin arvo on, sitä turvallisemmat kadut ovat liikkua. Vuonna 2013 katuturvallisuusindeksin kehityssuunta oli Nokialla erittäin myönteinen, mutta vuosina 2014 ja 2015 indeksi oli laskenut alhaisemmalle tasolle tarkastelujaksolla. Vuonna 2016 katuturvallisuusindeksin kehitys on ollut taas myönteinen.

Kuva 24. Katuturvallisuusindeksi Nokialla 2010–2016

Lähde: Sisä-Suomen poliisilaitos.

Koulumatkaliikunta ja turvallisuus

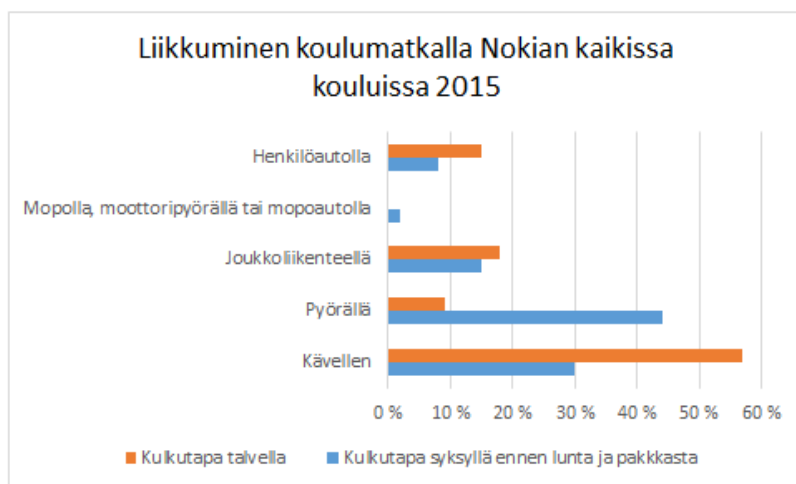
Tampereen kaupunkiseudulla on ollut tavoitteena lisätä kestäviä arjen liikkumistapoja ja ensimmäisen kerran syksyllä 2015 toteutettiin Tampereen kaupunkiseudun koulumatkakysely, joka on tarkoitus toistaa kolmen vuoden välein. Koulumatkakyselyllä selvitettiin liikkumistottumuksia koulumatkoilla sekä oppilaiden ja vanhempien näkemyksiä koulumatkan turvallisuudesta ja tarvittavista parannuskohteista.

Kävellessä tai pyörällä liikkuminen on Nokialla selvästi yleisin koulumatkaliikunnan muoto. Pyörällä kulkeminen on Nokialla peruskouluissa hiukan muuta kaupunkiseutua yleisempää syksyllä ennen lunta ja pakkasta. Kun matkaa kouluun on 10–20 kilometriä, on Nokialla (10 %) myös muuta kaupunkiseutua (6 %) yleisempää kulkea kouluun mopolla, moottoripyörällä tai mopoautolla.

Turvallisuuden kokemuksella voi olla vaikutusta siihen, mikä koulumatkaliikunnan muoto tulee valituksi. Kaikkien Nokian koulujen vastausten perusteella erittäin turvallisiksi tai melko turvallisiksi kävellessä liikkumisen koki 77 % ja pyöräillen liikkumisen 71 %. Vastaavat lukemat kaupunkiseudulla olivat 77 % ja 70 %. Nokialla erittäin turvattomaksi koulumatkansa kokevien osuus oli kävellessä (9 %) hiukan muuta kaupunkiseutua korkeampi (7 %). Kyselyn perusteella on saatavissa koulukohtaisesti tietoa turvallisuuden kokemuksesta, mitä voidaan hyödyntää esimerkiksi koulujen liikenneympäristöihin ja saattoliikenteen järjestelyihin liittyvien toimenpiteiden kohdentamisessa ja viestinnässä.

Kuva 25. Liikkuminen Nokian kouluissa koulumatkalla 2015

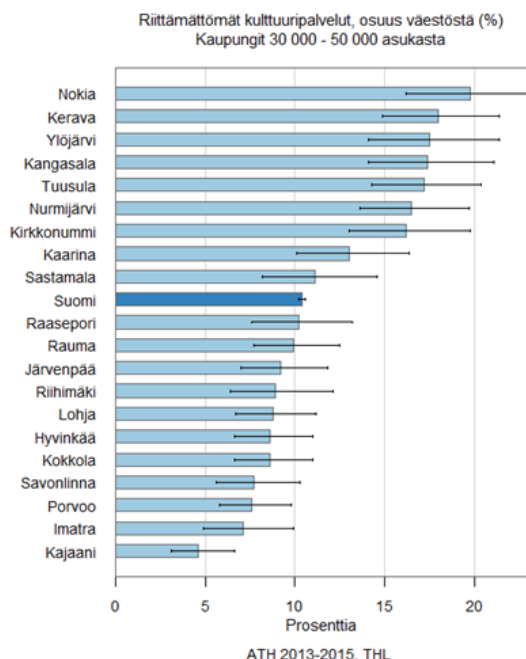
Lähde: Koulumatkakysely 2015, Tampereen kaupunkiseutu.

Kulttuuritoiminnasta hyvinvointia

Kulttuuritoiminta ja kulttuuripalvelut nähdään useissa kunnissa hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta keskeisenä palveluna. Kulttuuripalveluista on muodostunut myös kaupunkien ja alueiden vetovoimaisuuden ja kilpailukykyyn osatekijöitä. Kulttuuriin panostava kaupunki on mielenkiintoinen kohde sekä matkailijan että pysyvämmiin sijoittuvan osaavan työvoiman näkökulmasta. Nokian kaupungin kulttuuri- ja kirjastopalvelut kuuluvat vapaa-aikapalveluiden kokonaisuuteen. Vuonna 2015 kulttuuritapahtumissa Nokialla oli yhteensä 47 578 kävijää. Merkittävänä kulttuuri-investointina voidaan Nokialla pitää myös kulttuuripolkua, joka on vuositason etenevä suunnitelma lasten ja nuorten kulttuurikasvatuksesta. Kulttuurikasvatuksen osallistumiskertoja oli vuonna 2015 Nokialla kaikkiaan 15 242. Nokialla on myös pienimuotoinen kaupungin galleria, Taidetalo, jonka näyttelyt keräsivät vuonna 2015 4 263 kävijää. Kansallisessa ATH-tutkimuksessa on myös kulttuuripalveluiden saatavuuteen liittyviä indikaattoreita. Maan

keskisuurista kaupungeista nokiaiset kokevat saavansa tarpeeseensa nähden verrattain niukasti kulttuuripalveluita. Myös vuonna 2016 Nokialla teetetystä kuntalaiskyselystä saattoi tehdä saman johtopäätöksen, vaikka tuotettuihin kulttuuripalveluihin oltiin tyytyväisiä.

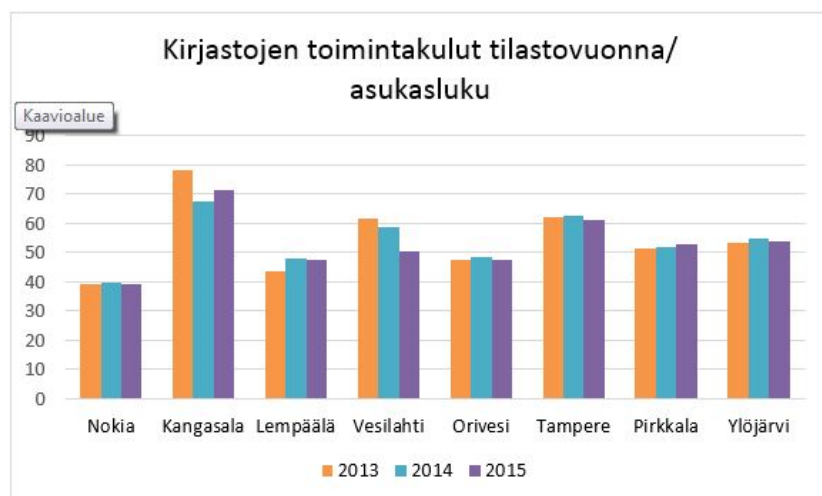
Kuva 26. Riittämättömästi kulttuuripalveluita (%) tarpeeseensa saaneiden osuus

Lähde: ATH-tutkimus, THL.

Myös kirjastopalveluiden koettu riittävyys on Nokialla ATH-tutkimusten tulosten perusteella koko maan keskimäärää alhaisemmalla tasolla, vaikka 2016 toteutetun kuntalaiskyselyn mukaan tuotettuihin kirjastopalveluihin ollaan hyvin tyytyväisiä. Nokialla kirjastopalvelut on kirjastotilastojen valossa tuotettu varsin edullisesti asukasluukuun suhteutettuna vuosina 2013–2015, mihin vaikuttaa osaltaan se, että kirjastot ovat toimineet verrattain pienissä ja ikääntyneissä rakennuksissa. Kiinteistökustannukset muodostavat henkilöstökulujen ohella vapaa-aikapalveluiden suurimmat menoerät. Kirjaston käyttöä voidaan tarkastella myös kokonaislainausmäärillä suhteessa asukasluukuun. Nokialla kokonaislainauksen indikaattori oli laskeva vuosina 2013–2015. Vuonna 2013 asukasluukuun suhteutettu lainausluku oli 16,03 ja vuonna 2015 14,13. Vuoden 2015 osalta alhaisempaa lainausta voi osaltaan selittää pääkirjaston sulkeminen väistötilaan siirtymisen vuoksi, mutta myös vuoden 2014 luku on ollut hiukan edellistä vuotta pienempi. Vertailtaessa Tampereen kehyskuntiin Nokian kokonaislainausluku on pienin. Kangasalla asukasluukuun suhteutettu luku oli vuonna 2015 18,35, Lempäälässä 20,03, Ylöjärvellä 20,95 ja Pirkkalassa 19,30. Nokialla kirjastoaineistoon käytetty rahallinen panos on ollut tarkastelujaksolla 2013–2015 vertailukunnista alhaisin. Keskimääräinen kirjastoaineistokulu on ollut Tampereen seudulla noin 7 euroa asukasta kohden, kun se Nokialla on ollut noin 5,50 euroa asukasta.

Kuva 27. Kirjastojen toimintakulut asukaslukuun suhteutettuna vuosina 2013–2015 Tampereen kaupunkiseudulla.

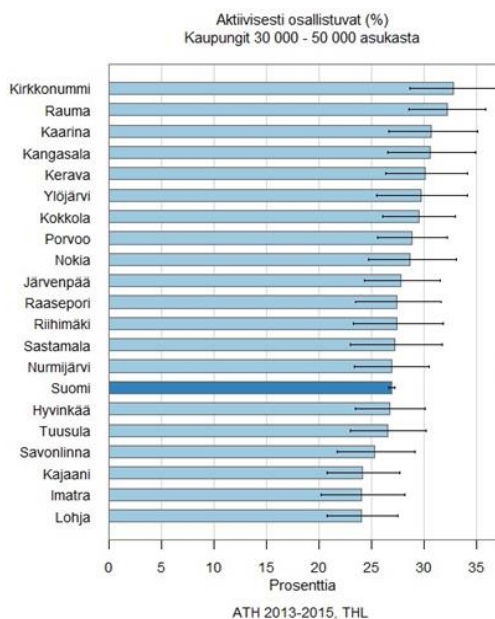
Lähde: Suomen yleisten kirjastojen tilastot.

Osallisuus ja vaikuttaminen

Osallisuus ja sen edistäminen on yksi keskeisiä kansallisia tavoitteita. Osallisuuden avulla vähennetään eriarvoisuutta. Osallisuus ymmärretään tunteena, joka syntyy kun ihminen on osallisena jossakin yhteisössä esimerkiksi opiskelun, työn, harrastus- ja järjestötoiminnan kautta. Yhteiskunnassa osallisena oleminen tarkoittaa jokaisen mahdollisuutta terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. Osallisuudella on siten eri ulottuvuuksia. Osallistumisaktiivisuudella ja ihmisen sosioekonomisella asemalla on selkeä yhteys. Sosiaalinen aktiivisuus vähentää riskiä sairastua moniin vakaviin sairauksiin kuten sydänsairauksiin ja masennukseen. Sosiaalisesti aktiivisilla ihmisillä on myös pienempi kuolleisuuden ja pitkäaikaiseen laitoshuoltoon sijoittumisen riski kuin sosiaalisiin toimintoihin vähemmän osallistuvilla.

Kuva 28. Aktiivisesti osallistuvat Suomen 30 000–50 000 asukkaan kaupungeissa

Lähde: ATH-tutkimus, THL.

Nokialla väestö on sosiaalisesti aktiivisempaa kuin keskimäärin Suomessa selviää ATH-tutkimuksesta. Aktiivisin aikuisten ryhmä ovat 20–54 -vuotiaat, joista yli kolmannes osallistuu aktiivisesti urheiluseuran, asukastoiminnan, puolueen, kuoron tai seurakunnan toimintaan. Erityisesti liikunta- ja urheiluseuratoimintaan osallistuminen on nokialainen ilmiö. Liikunta- ja urheiluseuratoiminnassa ollaan yleisimmin mukana lapsen harrastuksen vuoksi (40 % vastanneista). Kulttuuriyhdistystoimintaan osallistuminen on Nokialla maan keskimäärää yleisempää 75 vuotta täyttäneiden keskuudessa. Sosiaali- ja terveysalan järjestötoiminta taas vetää puoleensa 55–74 -vuotiaita nokialaisia. Keskeinen motivaatio järjestötoimintaan osallistumiselle on erityisesti iän karttuessa vertaistuki.

Äänestysaktiivisuus on ollut perinteisesti Nokialla hiukan maan keskimäärää korkeampaa. ATH-tutkimuksen mukaan luottamus kunnan päätöksentekoon on maan keskimäärää. Korkeinta luottamus oli vuosina 2013–2015 toteutetun kyselyn aikana 55–74 -vuotiaiden keskuudessa ja alhaisinta 20–54 -vuotiaiden joukossa.

1.8 HYVINVOINTISUUNNITELMA 2017–2020

Nokian kaupungin hyvinvointikertomus 2013–2016 asiakirjaan on koottu keskeiset havainnot ja johtopäätökset nokialaisten hyvinvoinnista ikäryhmittäin. Asiakirjan kertomusosan lisäksi asiakirjassa on hyvinvointisuunnitelma vuosille 2017–2020. Suunnitelmaan on koottu keskeiset tavoitteet, toimenpiteet, resurssit ja arviointitavat ikäryhmittäin, ja näitä voidaan hyödyntää vuosittain osana kuntasuunnittelua. Vuosittain arviointi tapahtuu Nokialla hyvinvointitilinpäätöksessä, joka valmistetaan kaupungin tilinpäätöksen yhteydessä.

Painopistealue ja kehittämiskohde/kohteet

1) Lasten ja perheiden hyvinvointi on parantunut ja hyvinvointierot ovat kaventuneet

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, aktiivisuutta edistävät, kustannus- tehokkaammat ja paremmin yhteen sovitettut palvelut.	Kuntalaisten osallistaminen ja vaikuttamisen mahdollisuuksien tarjoaminen omaa elämäntilannetta koskevaan toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Vastuutaho: kaikki palvelualueet ja luottamusmiesshallinto	Palvelualueiden johto ja henkilöstö, kaupunginvaltuusto- ja hallitus, lautakunnat, hyvinvointiryhmä ja lasten ja nuorten verkostoryhmä, nuorisovaltuusto ja lastenparlamentti	Hyvinvointikyselyn kysymykset ja vastaukset Kouluterveyskysely Tampereen kaupunkiseudun nuorisokysely Lapsivaikutusten arviointi Hyvinvointitilinpäätös Talous- ja toimintasuunnitelma
	Lapsiperheille tarjotaan maksutonta liikunta- ja elintapaohjausta sekä edullisia tai maksuttomia liikunnan ja kulttuurin osallistumismahdollisuuksia. Vastuutaho: Sote-palvelut ja sivistyspalvelut	Sote-henkilöstö (lähettäjä taho liikunta- ja elintapaneuvontaan), sivistyspalveluhenkilöstö ja kolmannen sektorin toimijat	Talous- ja toimintasuunnitelma Vapaa-aikapalveluiden toimintakertomus Hyvinvointitilinpäätös TEA-viisari -tiedonkeruu
	Lapsen etu ja vanhemmuuden tuki ovat ensisijaisia palveluissa. Vastuutaho: Sote-palvelut ja sivistyspalvelut	Sote-johto ja henkilöstö, sivistyspalveluiden johto ja henkilöstö	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Hyvinvointitilinpäätös Talous- ja toimintasuunnitelma

2) Nuorten ja nuorten aikuisten elämänhallinta ja terveystottumukset ovat parantuneet

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Nuoret ja nuoret aikuiset löytävät oman elämänsä suunnan, osallisuus ja päihteetön elämä yleistyvät	Nuorille tarjotaan tukea elämän murroskohtiin kehittämällä edelleen yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Vastuutaho: Sote-palvelut ja sivistyspalvelut, ammatillisesta koulutuksesta vastaava taho, työllisyyspalvelut	Sote-palveluhenkilöstö, sivistyspalvelujohto ja -henkilöstö, työllisyyspalveluhenkilöstö, hyvinvointiryhmä, työllisyyden hoidon ryhmä.	Talous- ja toimintasuunnitelma Hyvinvointitilinpäätös
	Nuorten osallisuus otetaan toimintatavaksi päätöksenteossa ja palveluissa. Vastuutaho: kaikki palvelualueet, kaupunginvaltuusto ja -hallitus, lautakunnat	Kaupungin johto ja henkilöstö, luottamusmiehet, nuorisovaltuusto	Talous- ja toimintasuunnitelma Kouluterveyskysely Tampereen kaupunkiseudun nuorisokysely EVA-menettelyt
	Nokian kouluihin ja toisen asteen oppilaitoksiin laaditaan ehkäisevän päihdetyön suunnitelma, joka sisältää toimintamallin ehkäisevään päihdetyöhön ja varhaiseen puuttumiseen, yhteistyöhön ja hyvinvoinnin vahvistamiseen. Vastuutaho: Sivistyspalvelut	Sivistyspalvelujohto, sote-asiantuntijat, koulujen työntekijät, vanhempainyhdistykset, nuorisotyöntekijät.	Koulujen ja oppilaitosten opetussuunnitelmat Talous- ja toimintasuunnitelma Hyvinvointitilinpäätös Tampereen kaupunkiseudun nuorisokysely Kouluterveyskysely Nuorten päihdemittari (ADSUME)

3) Työikäisten elintavat ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan, sairastavuus ja päihteiden käyttö ovat vähentyneet

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Työikäisten sairastavuus ja päihteiden käyttö ovat vähentyneet, aktiivisuus ja hyvät ravitsemustottumukset lisääntyneet	Lihavuuteen ja liikkumattomuuteen vaikutetaan kehittämällä palvelupolkuja ja -ohjausta sekä panostamalla ravitsemus- ja liikuntaneuvontaan sekä viestintään. Vastuutaho: Sote-palvelut, sivistyspalvelut, konsernipalvelut	Sote-palveluhenkilöstö, sivistyspalvelujohto ja -henkilöstö, konsernipalveluiden ravitsemuspalvelut, viestintäyksikkö ja työllisyyspalvelut yhteistyössä kunnan yritysten kanssa	Hyvinvointitilinpäätös ATH-tutkimus TEA-viisari -tiedonkeruu Toiminta- ja taloussuunnitelma
	Päihteettömyyden edistämisen valmiuksia vahvistetaan kehittämällä palveluverkkoa ja -ohjausta Vastuutaho: Sote-palvelut	Sote-palvelut vahvistettuna kolmannen sektorin toimijoilla, hyvinvointiryhmä ja teematyöryhmät, viestintäyksikkö	TEA-viisari -tiedonkeruu Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma ja -arviointi hyvinvointitilinpäätöksen yhteydessä Palveluverkon ja ohjauksen toiminnallinen arviointi

4) Ikääntyvä on osallinen ja toimintakykyinen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Ikääntyvien asukkaiden osallisuus on lisääntynyt, yksinäisyyden kokemukset vähentyneet ja toimintakyvyn ylläpitämisen edellytykset parantuneet	Vapaaehtoistoiminnan tukemisessa ja vapaa-aikapalveluiden järjestämisessä huomioidaan osallisuuden edistäminen erityisenä kehittämiskohteena. Vastuutaho: sivistyspalvelut	Sivistyspalvelut (opisto- ja vapaa-aikapalvelut) vahvistettuna kolmannen sektorin kumppanuuksilla ja viestintäyksikkö	TEA-viisari -tiedonkeruu ATH-tutkimus Palvelukyselyt Vapaa-aikapalveluiden avustusohje
	Luodaan arkisen kohtaamisen paikkoja ikääntyvälle väestölle, kannustetaan osallistumaan ja tiedotetaan aktiivisesti erilaisista mahdollisuuksista. Vastuutaho: Sote-palvelut (ikäntyvän väestön käyttämät palvelut), sivistyspalvelut (opisto- ja vapaa-aikapalvelut), kaupungin viestintäyksikkö	Sote-palvelut (Ikääntyvien palvelut), opisto- ja vapaa-aikapalvelut, kolmas sektori, vanhusneuvosto, hyvinvointiryhmä, viestintäyksikkö yhteistyössä paikallisen median kanssa	Toiminta- ja taloussuunnitelma Hyvinvointitilinpäätös
	Kaupunki- ja toimitilasuunnittelussa ja ylläpidossa huomioidaan ikääntyvä väestö. Vastuutaho: kaupunkikehitys- ja konsernipalvelut	Kaupunkikehitys- ja konsernipalvelut, Sote-asiantuntijat	Kaupunkisuunnittelu Toimitilasuunnitelmat Toiminta- ja taloussuunnittelu EVA-menettelyt Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitukset